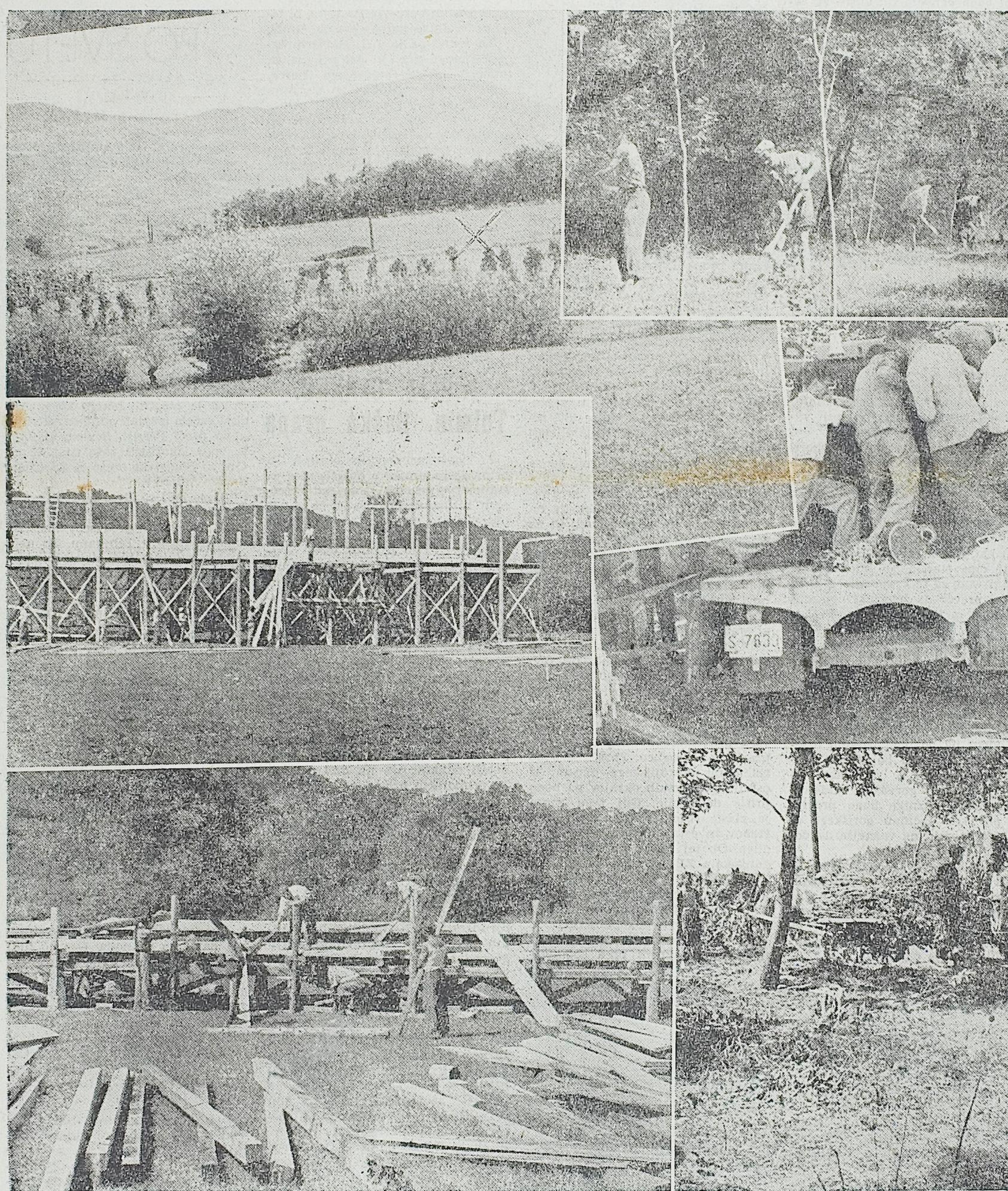

SLOVENSKI JADRA

LET 11, ŠTEV. 35

Koper, petek 28. avgusta 1953

POSAMEZNA ŠTEVILKA 10 DIN

OKROGLICA CAKA IN SE PRIPRAVLJA ZA SPREJEM STOTISOCEV BORCEV, AKTIVISTOV IN LJUDSTVA IZ VSE PRIMORSKE, SLOVENIJE IN JUGOSLAVIJE. OKROGLICA JE DANES V OSREDJU ZANIMANJA VSEH PRIMORCEV, KI BODO Z UDELEŽBO NA PROSLAVI POKAZALI, KAKO SO BRANILI V CRNIH DNEVIH FASIZMA ZEMLJO, IMETJE IN SVOBODO.

SLIKE PREDSTVILJAVA: LEVO ZGORAJ — PANORAMA OKROGLICE, KJER BO PROSLAVA, LEVO V SREDI — GLAVNO TRIBUNO ZA 300 LJUDI BODO KMALU DOGRADILI, LEVO SPODAJ — GRADNJA TRIBUNE, KJER BO NASTOPILO 2500 PEVCEV. DESNO ZGORAJ — UREJEVANJE PROSTORA V GOZDU, KJER BO PLESIŠČE DESNO V SREDI — PRIPELJALI SO VELIK TRANSFORMATOR. PROSTOR PROSLAVE BO ZVEČER SLAVNOSTNO RAZSVETLJEN, DESNO SPODAJ — CISCENJE GOZDA, KJER BO DO PAVILJONI.

OKROGLICA pred velikim praznikom

Nad 60.000 kvadratnih metrov slavnostnega prostora — 140 paviljonov — Tribuna za 2500 pevcev — 14 km cest — 14 plesišč in še kaj

Okroglica je danes veliko gradbišče. Na mestu, kjer so bile pred meseci njive, travniki in gozdovi, se danes giblje na stotine pridnih rok. Človek ima občutek, da tu grade veliko naselje. Od ranega jutra do poznega večera pa še celo poноči se čuje ropot kamionov, strojev, žag, in kladiv. Priprave so ogromne. Oglejmo si jih nekoliko bliže.

Z izdelavo načrta za celotni prreditveni prostor na Okroglici so začeli že v juliju. To ni bila majhna stvar, kajti treba je bilo predvidevati nešteto večjih in manjših stvari, ki jih ne smejo pogrešati stotisočglave množice. V začetku avgusta so začeli z deli.

Vsega skupaj bodo na Okroglici zgradili okrog 180 večjih in manjših objektov. Predvsem naj omenimo vodovod, tribune, ceste, električno napeljavjo, parke za kamione, avtomobile in motorje, telefonske gorilnice, paviljone za jedajo in pičajo itd. Tehnično vodstvo je izdelalo terminsko tabelo, iz katere je razvidno, do kdaj je treba dograditi posamezne objekte, da bo do 5. septembra vse pripravljeno.

Na Okroglici je danes zaposlenih okrog 200 ljudi. Prišli so iz vseh krajev Primorske. Zgradili so menzo in prenočišča. Prav tako so med prvimi objekti zgradili tudi skladišča, ki sprejemajo in oddajajo material. Ves poslan in oddani material je treba seveda evidentirati radi končnega obračuna. Vsak večer se sestanejo brigadirji posameznih delovnih skupin in dobivajo naloge za naslednji dan.

Trenutno je težišče dela na urejanju 14 km raznih poti, ki peljejo na Okroglico, oziroma ki prepletajo slavnostni prostor. Pot, ki pelje z glavne ceste Nova Gorica—Postojna so že začeli asfaltirati. Napeljali so 14 km električnega voda in 4 do 5 km vodovodnih napeljav. Dan pred proslavo bodo namestili 100 vodovodnih pip, tako da bo za udeležence proslave na vseh prostorih dovolj pitne vode.

Na glavnem slavnostnem prostoru je podjetje LIP iz Ajdovščine že začelo graditi slavnostno tribuno, ki bo 26 metrov dolga, 6 metrov visoka in 7 metrov široka. Na njej bo prostora za 200 do 300 gostov. Splošno gradbeno podjetje iz Nove Gorice pa je začelo graditi tribuno za pevce, ki bo dolga 50 metrov in široka deset metrov. Na njej bo prostora za nad 2000 pevcev iz vse Primorske. Vsako uro pa prihajajo nova podjetja, ki jim je treba pokazati nova dela. Neprestano brne telefoni in tehnično vodstvo ima polne roke dela z dajanjem navodil in s kontroliranjem.

Sam slavnostni prostor na Okroglici obsegajo okrog 60.000 kvadratnih metrov. Leži mer postajama Volčja draga in Ajševica. Cesta med tem dvema krajema bo za ves tovorni promet na dan proslave zaprta in jo bodo uporabljali samo pešci. Slav-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Pred vseprimorskim praznikom

(Nadaljevanje s 1. strani)

nostni prostor bo zadostoval za sprejem nad 200.000 ljudi, če pa bo potrebno, bodo ta prostor lahko tudi razširili za sprejem še nadaljnjih 100.000 ljudi. Celotni prireditveni prostor, všečki gledališki prostor, ki se razprostira severno od glavne tribune, pa je velik okrog 500.000 kvadratnih metrov. Vsi ti podatki kažejo, da bo dovolj prostora, da se bodo lahko množice svobodno gibale.

Veselični prostor ima eno glavno ulico, ki je približno 1 km dolga. Na obeh straneh te ceste postavljajo paviljone. Vsega skupaj bodo postavili 140 paviljonov, nekatere od teh tudi ob cesti Volčadraga—Ajševica. Tako bo torej za hrano in pijačo, ki jo bodo prodajali po najugodnejših cenah, povsem preskrbljeno. Med paviljoni bodo v razdalji približno 100 metrov drugo od drugega postavili 14 plesišč. Igrale bodo godbe na pihala iz vseh krajev Slovenije. Na veseličnem prostoru bodo postavili tudi veliko ledenico, tako da bo vsa pijača hladna. Udeležencem bo na razpolago tudi tradicionalni partizanski golaz.

Kakor vse kaže, bodo vsa predvidena dela končali do roka. V kolikor se bo zadnje dni pokazalo, da kakšne stvari ne bodo mogli izvesti, bo tehnično vodstvo takoj zaprosilo za pomoč posamezne okraje, da pošljejo novo delovno silo.

Slovnični prostor je oddaljen od improvizirane železniške postaje Okroglica 3 km, na drugi strani od

Ajševice pa 2 km. Na železniški postaji Okroglica bodo postavili paviljone, informacijsko postajo, razne urade itd. Že sedaj je pripravljenih več vlakov in več ljudi, kot jih je bilo za proslavo v Dolenjskih Toplicah. Pričakujemo, da se bo zadnje dni prijavilo še več novih posebnih vlakov.

Na prireditvenem prostoru bo postalo 9 ambulant. Glavno ambulanto bodo postavili tik ob slavnostnem prostoru, ta pa bo povezana z drugimi, kjer bodo ljudje lahko v sotorih dobili prvo pomoč.

Precejšen problem je predstavljal ureditev prometa. Vendar vse kaže, da so to vprašanje uspešno rešili. Največji avtopark bo pri Ajševici. Tu se bodo zbirali vsi kamioni in druga motorna vozila iz Slovenije in tolminskega dela. Z veikimi tablami bodo označili zbirališča za avtobuse, kamione in motocikle. Predvidevajo, da se bo proslave udeležilo tudi okrog 30.000 kolesarjev. Za njih bodo postavili tri parke. Prvi kolesarji se bodo odcepili pri mostu Lijak in bodo imeli svoj park v začetku topolov, kolesarji iz smeri Volčadraga se bodo odcepili pri Vogrškem in bodo imeli svoj park 1 km od slavnostnega prostora. Kolesarji iz Vipavske doline pa se bodo odcepili pri Sempasu, kjer so za njih zgradiли posebno pot, in bodo ravn tako parkirali nekje v bližini veseličnega prostora. S tem načrtom bodo kolesarji odmaknjeni od glavnega prometa, kjer se zbirajo kamioni in avtobusi.

Kras, Istra in Brkini

Vse vasi sežanskega okraja je zajel val navdušenja za udeležbo proslave na Okroglico. Do sedaj je v okraju prijavljenih že skoraj 2 tisoč borcov, največ od teh, skoraj 700, je prijavljenih v Kosovelovo XIX. SNOUB, ki je bila ustanovljena v vasi Gabrovica na Krasu leta 1943, v katero je bilo vključenih največ Kraševcev.

V Sežani je dosedaj prijavljenih za udeležbo na Okroglico 1600 ljudi, v občini Komen čez 700 ljudi. Najboljše udeležbo je do sedaj na Krasu prijavila vas Brestovica na Krasu, kjer se je od 123 članov SZDL prijavilo 97 članov.

Občina Gračiče ima prijavljenih čez 300 ljudi, v Črnom kalu 250 itd.

Nezadovoljivo je število prijav v občini Senožeče, kjer jih je nekaj čez 60, vzrok temu pa je predvsem neaktivnost občinskih funkcionarjev kot so Soltar Anton, tovarš Perholec, ki se zanimajo le bolj za svoje posebne zadeve kot za proslavo. Tudi v občini Vremec še niso storili občinski aktivisti vsega za organizacijo udeležbe na proslavo. Prejšnji teden je centralni odbor za proslavo v Gorici dosegel pri višjih forumih, da lahko predlagajo za odlikovanja vse one borci, ki so si odlikovanja zasluzili: odlikovali bodo vse padle borce v NOB, katerih odlikovanja bodo prejeli svojci. Vojne vdove ali matere, ki so v NOB izgubile več sinov ali svojcev pa bodo še posebej odlikovali.

Občinski odbor ZB in SZDL imajo te dni v zvezi s tem polne roke dela, saj morajo za vse te sestaviti predloge do 24. t. m. in jih dostaviti na okrajski odbor za pripravo proslave.

V sežanskem okraju je na stotine borcov in aktivistov, ki čakajo, da jih bodo predlagali za odlikovanja, posebno pa boriči iz prekomorskih brigad. Mnogo je takih borcov posebno v občini Podgradu, Materiji, Vremah, Komnu, Kozini, Podgorju in Sežani, kjer se občinske in vaške organizacije niso dovolj ali pa nič zanimala, da bi borcem in aktivistom dali priznanje za aktivno sodelovanje v NOB. Ce se sedaj ti ne bodo opravili svoje dolžnosti, bodo pred temi borci nosili vso odgovornost. Računajo, da bi morali v tem tednu v sežanskem okraju sestaviti okrog 2000 predlogov, če bodo hoteli zajeti vse borce in aktiviste ter padle v NOB.

Po vseh vseh so pričeli s pripravami za okrasitev vasi in postavljanje slavolokov. V Sežani bodo na-

v Dutovljah, Divači, Materiji, Podgradu kar tri slavoloke, prav tako Črnom kalu in vseh ostalih vseh. Pevski zbori so po vseh vseh že pripravljeni, z izjemo v Sežani, kjer imajo najboljše pogoje, pa še vedno oklevajo, to pa predvsem radi nediscipline pevcev samih, ker ne hodijo redno na pevske vaje.

Da se da oddaljenim občinam v Istri in Brkinih, kot so Gračiče, Črni kal, Materija in Podgrad možnosti čim številnejše udeležbe, je občinski štab za te kraje odločil brezplačni prevoz do železniških postaj Podgorja in Kozine. V. J.

Goriška in Vipavska dolina

Vsi občinski odbori na Goriškem bodo imeli te dni svečane seje, na katere bodo povabili tudi borce in aktiviste iz NOB. Občinski odbor pa bo imel izredno zasedanje, na katerem bo sprejet predlog, da ostane 6. september še nadalje praznik goriškega ljudstva.

Občinske praznike bodo proglašili po vseh občinah goriškega okraja v spomin na važnejše dogode iz NOB.

V goriškem okraju so doslej izdelali že 1.200 predlogov za odlikovanja zasluznih borcev. Hkrati pa so izdelali tudi okrog 2.000 predlogov za odlikovanja padlih borcev, ki bodo odbori Zvezne borcev svečano izročili svojcem padlih.

Občinski odbor ZB in SZDL imajo te dni v zvezi s tem polne roke dela, saj morajo za vse te sestaviti predloge do 24. t. m. in jih dostaviti na okrajski odbor za pripravo proslave.

V sežanskem okraju je na stotine borcov in aktivistov, ki čakajo, da jih bodo predlagali za odlikovanja, posebno pa boriči iz prekomorskih brigad. Mnogo je takih borcov posebno v občini Podgradu, Materiji, Vremah, Komnu, Kozini, Podgorju in Sežani, kjer se občinske in vaške organizacije niso dovolj ali pa nič zanimala, da bi borcem in aktivistom dali priznanje za aktivno sodelovanje v NOB. Ce se sedaj ti ne bodo opravili svoje dolžnosti, bodo pred temi borci nosili vso odgovornost. Računajo, da bi morali v tem tednu v sežanskem okraju sestaviti okrog 2000 predlogov, če bodo hoteli zajeti vse borce in aktiviste ter padle v NOB.

Po vseh vseh so pričeli s pripravami za okrasitev vasi in postavljanje slavolokov. V Sežani bodo na-

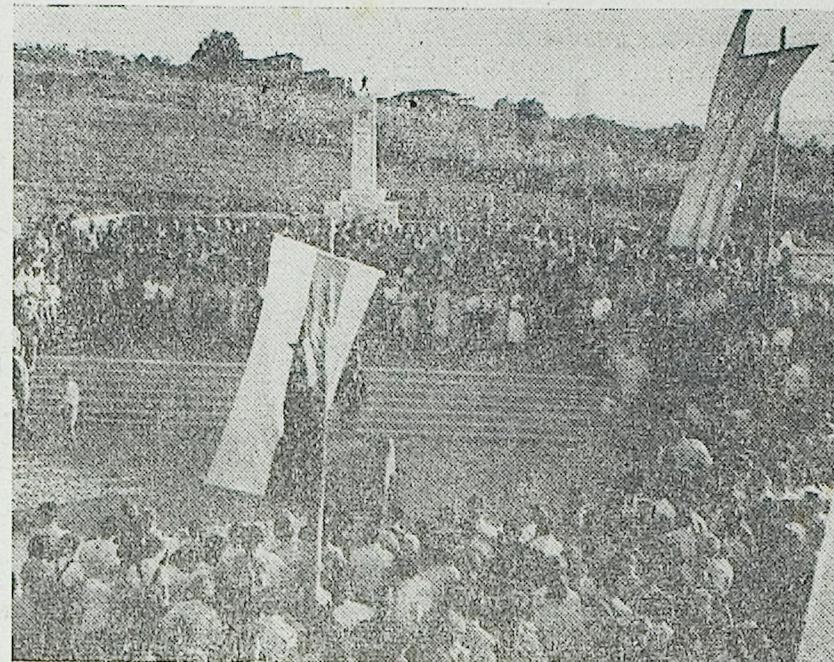
na Postojnskem...

Vsemu javnemu življenju na Postojnskem te dni je daj svoj pečat veliki praznik Primorske, ki je pred vrat. Priprave se bližajo h kraju. Zbrani in povezani v svoje bivše partizanske edinice so vsi preživeli primorski borci, ki se bodo čez dober teden spet sešli na Okroglico. Šele ta velika manifestacija bo priča v celoti prikazala velikanski in polni delež Primorske v splošni borbi jugoslovenskih narodov za svobo. Okroglica bo tudi še enkrat dokazala, da nam je svet napravil velikansko krivico in kršil načela Yaltske deklaracije, ko je za zeleno mizo samovoljno diktiral našo mejo z Italijo ter nas prisilil, da smo v interesu svetovnega miru pristali na delno razkosanje našega narodnega telesa. Se so morali naši ljudje ostati v tuji pod tujevo peto, čeprav so jim bila že z mirovno pogodbo dana najsvečnejša zagotovila spoštovanja osebne svobode in narodnostnih pravic. Jasno pa je, da se tem krajem in ljudem nismo nikoli odrekli in imajo v naših srcah prostor, ki jim gre. Če je že lahko Italija nekazovanovo tolikrat brezbrinog pogazila določila mirovne pogodbe in celo drzno postavlja zahtevo njene revizije, čeprav to skoraj ves svet v interesu istovetnih političnih ciljev tako ali tako odobrava, bomo mi borbo za pravice naše narodne manjšine v Italiji prenesli pred najvišji svetovni forum, pred OZN, če Italija ne bo sprejemljiva za človeške sosedske razgovore, ki naj zagotovijo rešitev vprašanj in mirno sožitje med nami in njimi. Dokler pa bodo tamkaj gospodarili povampirjeni fašisti in grozili našim ljudem in celim vasem s požigom, fizičnim obračunavanjem in ekonomskim uničenjem, toliko časa ne more biti niti govora o kakšnih prijateljskih odnosih.

Vse to imamo pred očmi, ko se zdaj pripravljamo na naš veliki praznik. Želeti bi, da bi ves svet vedel, da smo si o tem popolnoma na jasnom in si ne delamo iluzij in ne zapiramo oči pred dejanskim stanjem. Boli nas, ker ne moremo takoj pomagati našim bratom onkraj meje, kakor bi radi, pri njih in njihovi borbi pa smo z vsem našim srcem. Zavedamo se naše velike žrtve, ki smo jo osamiljeni morali zaradi političnih spletki položili na oltar svetovnega miru. Čutimo, da smo zato neuobičajeni in nepremagljivi ter bi znali strašno kaznovati vsakega vsiljivca. In v tej sili smo večni!

To nedeljo bo v Postojni zbor vseh prekomorskih brigad, kot pravila za Okroglico. Zbrali se bodo vsi borci postojnskega okraja, iz ostalih primorskih okrajev pa bodo prišle delegacije. Cilj tega zabora je zlasti rekonstrukcija brigadnih štabov in ostale priprave za Okroglico. Ob tej priliki bo mestna organizacija ZB odprla dve spominski plošči. Član organizacije so prav lepo uredili oba prostora. Eden je na Ravbarkomandi, drugi pa na vojaškem pokopališču.

Ker bo svečani del tega zabora v nedeljo v glavnem pred spomeni-

Z velike kulturne in politične pravitev v Češarjih in Pobegih

kom padlih borcev v Postojni, bi bilo prav, da se tudi ta prostor uredi.

Še vedno pa je v najslabšem stanju mestni trg, ki se ne zaslubi imena našega največjega Borca. Spet je ves razkopan in verjetno bo tudi še za Okroglico. Kaj pomaga, če je vse mesto v zastavah in slavolokih, če pa je mestno središče vse razkopano, v kupih zemlje in razbitega kamenja, avtobusna postaja pa neurejena in zapuščena. Lokal v stavbi so menda že obljudili kar petim interesentom, stoji pa že tako dolgo prazen in neurejen. Zanj se je pričelo potegovati tudi Turistično društvo in menim, da bi prav njemu najbolj pripadal. Ni težko oceniti velike koristi za društvo in s tem neposredno za Postojno.

Rastko Bradaščka

IDRIJA, CERKNO, Tolmin, Baška grapa

Po vseh primorskih okrajih so priprave za proslavo desetletnice ustanovitve primorskih brigad v polnem razmahu. Po mestih in vseh organizirajo sestanke množičnih in drugih organizacij, na katerih se razgovarjajo o krasitvi vasi, o udeležbi na proslavi in o političnih in gospodarskih dogodkih v ožnjem in širšem pomenu.

Organizacije Zvezne borcev po vseh vseh razpravljajo tudi o predlogih za odlikovanje zaslужnih partizanskih borcev. Predloge pošiljajo posebni komisiji, ki je sestavljena iz predstavnikov vseh štirih primorskih okrajev. Ta komisija bo vse predloge zbrala in jih poslala na pristojno mesto v rešitev. Zaslubiščni partizanski borci in aktivisti bodo dobili odlikovanja na dan praznika primorskih brigad.

Po vseh primorskih okrajih je ljudstvo začelo krasiti svoje vasi. V mnogih vseh goriških okraju že belijo hiše in postavljajo slavoloke. V tolminskem okraju so prvi začeli postavljati slavoloke v bovški občini, kjer so jih postavili že 20. V Idriji so jih postavili 16, v Spodnji Idriji pa 6. Na množičnih sestankih tega okraja razpravljajo tudi o gospodarskih problemih. Za sestanke je ogromno zamiranje, saj je samo enemu množičnemu sestanku v Tolminu prisostvovalo nad 600 ljudi.

V tolminskem okraju so odkrili že več spominskih plošč, med drugim tudi v Tolminu, Cerknem, Podbeli in Grahem. V Cerknem so postavili spominski plošči na zidu osnovne šole v spomin padlim pionirjem ter v partizanski dvoranji, ki so jo Nemci porušili. Do Dneva republike nameravajo v Cerknem odkriti tudi ploščo na mostu, kjer je padlo 47 partizanov, gojencev partizanskih šole, ter spomenik padlim borcem sredi vasi. Na Vojskem so uredili pokopališče padlih partizanov.

Obsirne priprave za proslavo na Okroglico so tudi onstrani meje, v Gorici. Vendar delajo italijanske oblasti precejšne težave našim ljudem, ki se hočejo udeležiti proslave. Odklonili so jih potne liste, oziroma izjavili, da jih bodo lahko dvignili šele po petnajstem septembru.

SPREHOD

PO SVETU

NOV RAZVOJ DOGODKOV V PERZIJI

Pisali smo, da je perzijski ministrski predsednik Mossadeg preprečil udar, ki ga je organiziral in vodil šahov pristaš general Zahedi. Toda glej, ni minulo niti 48 ur, ko je teheranski radio sporio, da je general Zahedi dokončal svoj državni udar, dal arretirati Mossadega in odstaviti iz vodilnih državnih položajev vse tiste, ki so na kakršnikoli način podpirali starega ministrskega predsednika.

Poleg tega je treba omeniti še nekaj drugega. Dogodke v Perziji je treba gledati predvsem z mednarodnega stališča, s petroleskega stališča. Perzija je bila zaradi petrolija v ostrom sporu z Veliko Britanijo. Ta spor pa se še vedno vleče in se je zaostril, potem ko je Anglia začela izvajati gospodarsko blokado proti Perziji. Seveda skušajo ta spor izkoristiti zase tudi drugi. Gre za Sovjetsko zvezo in Združeno državo Amerike.

Vedno bolj se utrije prepricanje, da je pri šahovem državnem udaru imel prste vmes predvsem ameriški vojaški ataše v Teheranu. To ugotovitev potrjuje tudi dejstvo, da je ameriška vlada izrazila tisto zadošljstvo nad dogodki v Perziji.

TUDI V MAROKU VRE

Maroški sultani Sidi Ben Jusef je moral odstopiti in oditi v konfinacijo na Korzikijo. Maroški paša El Glau je na čelu 3000 konjenikov prihral v Rabat, da ostavi zakonitega vladarja Bena Jusefa. El Glau ni samo veleposestnik in velekapitalist, ki ima namen, izpodiniti svojega tekmeča, temveč je predvsem glavni zaveznik Francozov. Sultan Ben Jusef je užival veliko podporo večine maroškega ljudstva zaradi svojega zadržanja proti Francozom.

Vse arabsko-azijske države pri OZN so takoj protestirale pri francoski vladni ter zahtevali, naj pride do vprašanja pred Varnostni svet OZN. Toda razpravi o njem v tem mednarodnem forumu se zelo proti vemo samo Franciji, temveč tudi ZDA in celo Velika Britanija.

Nevarno je, da bodo francoski kolonialisti težko plačali svoje početje, v kolikor ne bodo pristopili na pot trenzioni v razum, ter podelili ne samo Maroku, temveč tudi Tunisu in Indokinu popolno neodvisnost.

»POCITNISKA« VLADA V ITALIJII

V Italiji so končno dobili vlado. Vodi jo bivši finančni minister demokristjan Peila. Le ta se je že predstavil parlamentu in dobil zaupnico, seveda predvsem zaradi tega, ker je napovedal, da je njegova vlada samo začasnega značaja in ker se je poslancem mudilo na počitnice. V bistvu je nova vlada samo premirje v pričakovanju novih kriz in kombinacij po poteku parlamentarnih počitnih. Ceprav so demokristiani sedaj zadovoljni s tako ravnitvijo vladne krize, ki jih spet postavlja na oblast, vendar pa jim že sedaj koli počitniški mir misel, da je tudi ta vlada že vnaprej obsojen na poraz.

Osem dni do praznika

Priprave za proslavo desete obletnice ustanovitve primorskih brigad in zmagovalnega IX. korpusa, ki bo 6. septembra na goriški Okroglici, so zajele vse primorsko ljudstvo in se razmakuju širokem ostalem Sloveniju ter odjeknile daleč preko njenih meja v ostale državne republike zvezne jugoslovanske države.

Ne bo odteč, ako v teh zadnjih predprazničnih dneh posvetimo poleg številnih usakodnevnih časopisnih portala, ki objavljajo bogata zgodovino gradiva iz slavnih časov naše herojske osvobodilne borbe, še nekaj misli ogromnemu pomenu te večičastne veseljudske manifestacije na Okroglici.

Zdi se mi, da bodo 6. septembra širokem Štanjelu Primorske oziveli grobovi herojev, ki so temu ljudstvu s srčno krujo odkupili najdragocenejšo pravico, ki jo je narava nujno in bistveno povezala s pomenom in udejstovanjem človeka na zemlji:

pravico do njegove osebne in kulturne svobode. Oživeli bodo grobovi in z nemim protestom zavili v svet, da se nikoli več ne sme ponoviti strahotna tragedija in morija nad človeštvtom. In protestu grobov se bodo pridružile stotisočere množice živih ljudi, ki bodo krv žejnemu imperializmu sveta jasno in odločno povedali, da smo pripravljeni braniti svojo svobodo in neodvisnost pred vsakim nasiljem in samozavestvom. Naša sveta, s krujo prepojena zemlja, ne sme nikoli več postati trčišče zasuževanja niti pozorišče vojnih orgij.

Proslava na Okroglici bo hkrati veličastna marščevanje naših miroljubnih streljenj. Federativna ljudska republika Jugoslavija ne bo dala nikdar in nikogar omadeževati svojega imena kot posredovalka miru med narodi in kot prvoroditeljica ter pobudnica za spoštovanje in uveljavljanje temeljnih človeških pravic in enakopravnosti med malimi in velikimi narodi. V tem je bistvo čistega marksizma, ki doslej edino med jugoslovenskimi prihaja do praktičnega izraza. To vemo in občutimo v prvi vrsti sami, a o tem se prav v teh dneh na lastne oči prepičujejo tudi vodči predstavniki velikih, gospodarsko in kulturno visokih razvijenih narodov, ki jih naša svobodna domovina sprejema v goste.

Sedemnajstmilionski balkanski narod Jugoslovanov si je po zmagoviti osvobodilni borbi začrtal pot v socialistično ureditev svojega gospodarskega in kulturnega življenja. Dosledno in brez kompromisa korakajo naši narodi po tej poti v boljšo in srečnejšo bodočnost. Zakaj se je naš narod izbral ravno to pot? Zato, ker še pomni tiranijo nekdajnih prosluhlih trezimov, ki so gospodarsko samo izkorisčali in hromili, a kulturno omejevali in zatrali ter ga tako uvrščali med najbolj zaostale in bedne narode sveta. Bilo smo narod hlapcev in sužnjev. Danes smo svobodni ljudje in si pisanimo usodo in zgodovino sami. To pa je neprečenljivi dar naše socialistične revolucije.

Zato bo vse slovensko in ne samo primorsko ljudstvo s to razkošno zavestjo pohitelo 6. septembra na Okroglico. Tam blizu je krivčna mera, onstran katere čakajo osvoboditve in rešitve v materinsko naročje domovine še tisoči naših ljudi, ki so seme naše kriji. Onstran te meje pa preži tudi naš najbolj potuhnjeni zakleti sovražnik, ki ga skomina po naši zemlji in našem morju. Potem, ko so naše slavne brigade pred desetimi leti zlomile njegovovo krvavo oružje in ga nagnale z naše zemlje, se je v svoji onemogli ogroženosti in svoji značilni strahopet-

SLOVENCI ZA MEJO NA GORIŠKEM

Zamejski Slovenci v Italiji z velikim zanimanjem spremljajo priprave za proslavo 10-letnice ustanovitve primorskih brigad in množične vstaje primorskoga ljudstva. Italijanske oblasti pa jim delajo preglavice in jim nočijo izdati skupnega potnega dovoljenja za prehod čez mejo. Kljub temu se bo proslave udeležilo več sto ljudi, ki imajo svoje potne liste. Tako bodo skupno z osvobojenimi brati praznovali desetletnico vstaje in obujali z njimi spomine na tiste zgodovinske dneve in dogodke, pri katerih so tudi oni dali svoj delež.

nost zatekel k nizkotnim sredstvom svoje diplomacije. Z javnim blatenjem pridobitev naše osvobodilne borbe in omalovaževanje našega kulturnega potenciala ter z zahrbitnim intrigriranjem si skuša ustvariti pri velesilah prestiž in uveljaviti na račun naših meja svoje namišljene »pravice«. Na Okroglici bomo tudi na te jolove poskuse energično odgovorili: »Roke proč! Sprečljajmo vas tudi tisti, pri katerih iščete opore!« Jugoslovanski narodi pa ne bodo nasedali nobenemu izzivanju, ki je le dokaz slabosti naših sovražnikov. Z visoko dvignjeno zastavo Socializma in svobode si bom utrili pot v utrjevanje svojega blagostanja in neodvisnosti, pri tem pa budno varovali nedotakljivost naših meja.

V teh skromno izraženih mislih naj bo bistvo pomena našega največjega primorskoga praznika in proslave na Okroglici.

Zvan Jaša

V preteklem tednu nad 140 raznih zborovanj na Goriškem

Preteklo soboto in nedeljo so bili v goriškem okraju, ki šteje o v goriškem okraju številna zborovanja na čast vseprimorskemu prazniku na Okroglici. Sestali se niso samo člani občinskih ljudskih odborov in občinski in vaški odbori Socialistične zveze, temveč tudi vse množične in druge organizacije. Večja zborovanja so bila predvsem v Opatjem selu, Kostanjevici, Selu na Krasu, Braniku, Brjah, Preserju, Vogrščem, Prvačini, Vipavi, Črničah, Dobrovem in Kojskem. Skupaj je bilo v preteklem tednu na goriškem nad 140 raznih zborovanj, v zadnjih štirinajstih dnevih pa nad 250.

Na sestankih so predvsem razpravljali o pripravah za Okroglico ter o borbi Primorskih Slovencev za politične in ekonomske pravice. Obravnavali so dogodke od leta 1919 naprej in se zlasti zadržali na narodnoosvobodilni borbi.

VELIKO PARTIZANSKO ZBOROVANJE V POSTOJNI

Kot zadnja priprava za veliki primorski praznik bo v nedeljo, 30. avgusta v Postojni veliko partizansko zborovanje vseh borcev in aktivistov postojanskega okraja ob udeležbi delegacij borcev iz bivših prekomorskih brigad tudi iz drugih okrajev.

Ob devetih dopoldne se bo na železniški postaji formirala partizanska kolona, ki bo nato z dvema godama šla skozi vse mesto do spomenika padlih borcev. Zbranim borcem bo spregovorila tovarišica prekomorskih brigad. V svečani del spada tudi podelitev borbenih zastav prekomorskih brigad.

Ob enajstih urah bodo odkrili dve spominski plošči — eno na vojaškem pokopališču, druga pa na Ravbarkomandi. Pri tem bo sodeloval tudi pevski zbor iz Proseka — Kontovela pri Trstu, ker je med padlimi tudi njihov vaščan.

Vsi udeleženci bodo nato šli na partizansko taborenje na Poljane za Sovičem. Tam bo za vse pratizansko kosilo iz kotla, vendar naj horci porcijo in jedilni pribor primejo s seboj.

Ob pol dveh bo nato delovna konferenca, na kateri bodo prekomorci pretresali vprašanja v zvezi z udeležbo na Okroglici.

Po končani konferenci bo velik partizanski miting Sodelovala bo godba JLA in postojanskih gasilcev, pevski zbori in gledališke grupe, tako da bo prav veselo.

Rasko Bradaška

NEKDANJI KOMANDANT IX. KORPUSA STANE POTOČAR V NOVI GORICI

V Novo Gorico, kjer je štab pripravljalnega odbora za proslavo na Okroglici, je te dni prišel tudi general major Stane Potočar, ki je bil leta 1944 komandant IX. partizanskega korpusa na Primorskem. Ostal bo tu do proslave na Okroglici ter sodeloval pri organizaciji zborov partizanskih brigad.

Spomenik, ki so ga v nedeljo odkrili padlim borcem v Štanjelu

Velika množica ljudi na zboru XIX. SNOU

Kosovelove brigade v Štanjelu

V nedeljo 23. t. m. je bila v okviru 10. obletnice osvoboditve Primorske v Štanjelu velika proslava zboru Kosovelove brigade, ki ji je prisostvovalo čez 3 tisoč ljudi.

Pred slavnostno tribuno se je pred začetkom proslave zbralo preko 200 preživelih borcev Kosovelove brigade. Stevilni borci so imeli prizeta odlikovanja, ki so si jih priborili v priznanje za junaška dejanja v času velike narodnoosvobodilne vojne.

Potem ko je predsednik LO Štanjel otvoril proslavo in pozdravil navzoče, je borcem Kosovelove brigade spregovoril polkovnik JLA tov. Kodrič. Med govorom so borci in množica ljudi govornika večkrat prekinili z burnim odobravanjem. Po govoru je tovarišica Fajjanova v imenu kraškega ljudstva izročila Kosovelovcem novo zastavo. Zastavo je sprejel najstarejši Kosovelove Bolje Josip — Jamnik, nosilec spomenice 1941, kateri se je v imenu borcev zaklel, da bodo borci to zastavo čuvali kot punčico svojega očesa in s tem tudi prisotiblje naše velike narodnoosvobodilne vojne.

Po tej svečanosti so odkrili spomenik 7 neznanim padlim borcem v NOV in borcu Gorazdu Modriču iz Trsta ter Sever Petru z Reke. Pri odkritju spomenika je govoril predsednik LO občine Štanjel tov. Abram Drago, ki se je v lepih besedah spomnil velikih žrtv v NOB in 10. obletnice osvoboditve Primorske. Odkritju so prisostvovali tudi narodni heroji Jakopič Albert — Kajtimir, član CK ZK Slovenije, sekretar CK LM Slovenije tov. Time Remškar, tov. Martin Greif, general JLA komandant IX. korpusa NOV tov. Lazar in še mnogo drugih prvočorov iz NOV.

Na proslavi so nastopili tudi moški in moški pevski zbor iz Dutovlj, moški zbor iz Štjaka, Štanjela in Kobjevlje z izbranimi partizanskimi, narodnimi in umetnimi plemiščimi. Med proslavo je nastopila tudi godba na pihala iz Vrhovlj. Štanjel je bil za veliko proslavo lepo okrašen, na sredi vasi pa so v čast 10. obletnice osvoboditve Primorske postavili veličasten slavolok.

V spomin na to zborovanje so se storila pred zadružnim domom.

skupno fotografirali in sklenili, da se bodo prav vsi udeležili velike proslave na Okroglici.

Veselo razpoloženje, godba in pesmi so tedaj odmevali po Štanjelu še pozno zvečer. Štanjel bo še dolgo pomnil t oblepo proslavo.

DESET SLAVOLOKOV V SEMPETRU

Pred dnevi so imeli v Šempetu občinsko konferenco Socialistične zveze delovnega ljudstva, na kateri so se predstavniki vseh vaških odborov pogovorili o krasitvi vasi in o drugih pripravah v zvezi s praznikom na Okroglici. Na tej seji so tudi sklenili, da bodo v občini prodali tisoč značk, da bodo postavili do 1. septembra 10 slavolokov in da bodo dan pred proslavo kurili kresove.

Razpravljalci so tudi o organizacijskih in drugih vprašanjih Socialistične zveze. Ugotovili so, da ponekod člani nerenočno plačujejo članarinu in da posamezni vaški odbori nimajo točne evidence članstva. V zvezi s tem so sklenili, da bodo do praznika primorskih brigad te pomajkljivosti odstranili, hkrati pa bodo pobrali vso članarino, ki je v zaostanku, ter uvedli točno evidenco članstva.

23. avgusta so imeli slavnostno sejo občinskega ljudskega odbora in občinskega odbora SZDL in kratko kulturno prireditev. Na seji so tudi določili občinski praznik, ki bo od slej vsako leto 28. novembra. Tega dne leta 1942 je namreč padel v junaku heroji Jakopič Albert — Kajtimir, član CK ZK Slovenije, sekretar CK LM Slovenije tov. Time Remškar, tov. Martin Greif, general JLA komandant IX. korpusa NOV tov. Lazar in še mnogo drugih prvočorov iz NOV.

Na seji so tudi določili vaške praznike, in sicer za Vitojivo 16. junija, za Ozeljan 8. september in za Osek 27. avgust. Osmega septembra 1942 so vaščani Ozeljana množično odšli v partizane, 27. avgusta 1944 pa so fašisti požgali zaselek Rasovšče pri Oseku zaradi neuspeha v borbi s partizani.

Na čast prazniku na Okroglici so preteklo nedeljo delali vaščani ves določan pri urejevanju proslav.

Del množice na proslavi Kosovelov cev v Štanjelu

V SLOVENSKI ISTRI

Priprave za udeležbo na Okroglici so zajele že sleherno vas v Slovenski Istri. Od Ospa na vratih Trsta pa do Ščedovlj ob Dragonji je vse zapošleno v pripravah. Prvi slavoloki se že dvigajo nad glavno cesto. V Kopru je pred hotelom »Triglav« prav te dni zrasel mogičen leseni slavolok s simboličnim znakom Triglava na vrhu. V mestu je že polno zastav, izložbe so lepo okrašene.

Nekaj izrednega pripravljajo na Socerbškem gradu, ki ga bodo na večer pred praznikom razsvetili z umetnimi ognji. Z obzidja gradu bo žarel velikanski 10 metrov visok napis TITO, ki bo viden daleč v tržaški zaliv.

Na sedežih občinskih ljudskih odborov bodo imeli slavnostne proslave, katerih se bodo udeležili tudi načožji svojci padlih borcev, ki bo-

do prejeli posebne spomenice.

V okviru priprav je bil v nedeljo v Pobegih — Cežarjih množični nastop 11 pevskih zborov in 10 godb. Te velike kulturne manifestacije se je poleg velikega števila ljudstva in bližnjih in oddaljenih vasi udeležili tudi delegat LR Slovenije pri Vojaški upravi JLA v Kopru tovar. Jože Borštnar in general JLA, nekdanji namestnik komandanta IX. korpusa Peter Stančić — Škala. Na zborovanju je govoril član socialistične Zveze delovnega ljudstva tovar. Stane Furlani.

Vasici Pobegi — Cežarji sta v narodnoosvobodilni borbi žrtvovali 65 borcev in aktivistov. Tem je krajevna Zveza borcev leta 1950 postavila eden največjih spomenikov v Istri. Vaška organizacija Zveze borcev je sporazumno z občinskim ljudskim odborom Koper — okolica poskrbel,

da en tovar. stalno oskrbuje spomenik, skrbki za čistočo in za rože, ki krasijo neposredno okolico spomenika. (Kritično poročilo o nastopu zborov objavljamo na osmici strani).

POSEBNA DELEGACIJA JE POVABILA NA PROSLAVO CLANE SVETA SLOVENIJE IN FLRJ

Te dni se je vrnila v Novo Goricu delegacija štaba primorskih brigad, ki je obiskala predsednika Izvršnega sveta Slovenije Miha Marinka in podpredsednika zveznega Izvršnega sveta Aleksandra Rankoviča. Delegacija je povabila na proslavo celotna Izvršna sveta Slovenije in FLRJ tudi maršala Tita.

Podpredsednik Rankovič, ki je delegacijo sprejel, ker je bil maršal Tito zadržan, je obljubil, da se bodo proslave udeležili nekateri člani Izvršnega sveta Zveze komunistov Jugoslavije. Aleksander Rankovič se je nato zanimal za vprašanje priznanja partizanskim borcem za njihove zasluge med borbo.

Dneva groze v Rodiku in Artvižah

22. in 23. julij 1944 bosta v zgodovini vasi Rodik in Artviž zapisana s krvavimi črkami. Nemške fašistične tolpe so tiste dni doživljale poraz za porazom. Vzhodna fronta se je pomaknila že izven meja Rusije in borbe so se razvijale že na ozemlju nemških satelitov. Osvoboditev Beograda je bila blizu. Tudi ozemlje rajha je bilo neposredno ogroženo. Nemcem v Jugoslaviji ni več preostalo drugega, kakor da si omogočijo neoviran umik. A tuča to je bila za uzurpatorja že težko izvedljivo. Naša narodnoosvobodilna vojska je imela večino premetnih žil pod svojo kontrolo. Tako je bila na primer proga Divača — Pula neprestan cilj partizanov. Milano Rodika skoraj ni prvozil vojaški transport, ki bi ga ne bili parizani minirali.

Svabi, ki partizanom niso mogli do živega, so iztresli svojo ihto nad nezaščitenim prebivalstvom. Dne 22. julija so pridrveli v Rodik Nemci iz Herpelja, ki so bili znani po svojih grozodejstvih. Poiskali so vaškega funkcionarja Godina Andreja, ga pred očmi žene in otrok nečloveško pretrplili in nato polnrtvega obesili ob glavni cesti pred vasjo. Njegovo hišo so izropali in jo začgali. Komandant te tolpe v Herpeljih pa ni bil zadovoljen s poslanstvom svojih rabljev. Poslal jih je naslednjini dan zopet skozi Rodik in Artviž. Spotoma so v Rodiku ustrelili 19-letno Dujmovič Olgo, ostala dekleta pa, ki so jih polovili, so odvedli v zapor. Na poti proti Artvižam so prijeli 5 mladoletnih fantov in deklet iz Rodika in Kočic, ki so prejšnji dan zbežali pred fašisti. Nič hudega slučača, so se mladinci vratači zamišljeni nad grozotnim dogodom prejšnjega dne na svoje domove. Nemška drhal jih je odvedla s seboj proti Artvižam. Maloštevilna partizanska zaseda pri Artvižah se je morala umakniti pred nadmočno sodrgo. Nemški rablji so se najprej znesli nad vaščani na Artviž. Ustrelili so 70-letnega Mahneta Jožeta, izropali si romansne hiše, nato pa začgali tisto, kar so si vaščani za silo obnovili po pozigu v prejšnjem letu.

Sledili so groze polni dogodki. Vaščane, v kolikor niso uspeli zbežati, so nagnali na konec vasi, kjer so imeli zastražene prej ujeti mla-

dince. V smrtnem strahu trepetajoče otroke so nemške pošasti postavile ob vrtni zid. Vaščanom je zledenala kri po žilah, zamižali so v strašni slutnji. V tem pa je padel rezek rafal in ugasnil živiljenje petem nedolžn mrtvam. Toda fašističnim hijenom to ni bilo še dovolj. Še v objemu smrti trepetajoča mlađa telesa so pričeli z bajonetni mrvicari ter jih odvlekli na rob poti, od tam pa jih po mokri travi sunili navzdol. To niso bila več človeška trupla, marveč zgolj izmalčene krvave gmote.

Nad tem strahotnim prizorom se je menda zgrozila sama narava. Iz lepega sončnega julijskega jutra je opoldne nastala tema. Med silnim gromom, bliški in šviganjem strel se je ulila tako povodenje, kot da se je utrgal občan. Groza je pretresla ljudi in živali. Krave in ostala živila so obupno mukale in civilne okoli gorečih hiš in hlevov. Hladni so ostali le zločinski pripadniki višje rasek, ki so za sklep svojih zverinskih orgij zvečer ustrelili v Herpeljah še Sluga Alojzija iz Artviža, ki je moral v Herpelje prijeti na fašistov naropano blago.

Vaščani so leta 1946 v Rodiku postavili spomenik padlim žrtvam v NOV, med katerimi se bleste tudi imena: Dujmovič Olga (20 let), Babič Silva (16 let), Fonda Sabina (19 let), Slavec Sergej (16 let), Bradač Joško (16 let), Race Albina (18 let).

Kljun Miha

Svoje padli mladincev na pokopališču v Rodiku

KAKSNA JE LETINA V DIVASKI OKOLICI

Zgodaj spomladni je kazalo, da bo letosna letina dobra, žal pa se pričakovanja niso izpolnila. Če si v maju pogledal na naša revna in kamnita polja, si videl lepo obetajočo rast. Vse je bilo lepo zeleno, ker so padavine v maju omogočile bujno rast vsem poljskim kulturam. Kmetje so zadovoljni hodili od njive do njive in ogledovali rast, so sed je modroval s sosedom: letos ne bo pomanjkanja ne za živilo in ne za ljudi.

Prišla je košnja, trava je bila izredno lepa. Takrat se je začelo...

Dež kar ni hotel prenehati, pokončena trava je gnila v radanicah, ker je ni bilo mogoče posušiti. Kmetje so pospravili le napol' suho seno in še to vse rujavo in preprano.

Prav tako je začetek lepo kazalo žito. Slama je bila močna in klasje veliko. Ob žetvi pa je prišlo presenečenje — klasje je bilo lahko in skoro prazno. Kaj je temu vzrok? Ko je žito cvetelo, je prišla slana in pomorila cvetne klice.

Upali smo, da bo vsaj krompir dobro donezel, pa smo bili prav takto razočarani. Meglena jutra so prišla s seboj kljice peronospore, ki je napadla stebra, da so se veliko pred časom posušila.

Vzrok, da krompir ni dobro obrodil, je tudi v slabem semenu. Maršikateri kmet misli, da je vseeno, če ima staro same in da ga ni potreben menjati z zdravim. To se mu potem maščuje na pičlem in slabem pridelku. Veliko škodo je napravil tudi koloradski hrošč, ki se je na naših njivah zelo razšril.

Zaradi slabega vremena se je tudi vsa letina zakasnila. Niti ajde nismo mogli vsejeti o pravem času. Res ne moremo biti zadovoljni in dobre volje. Upamo pa, da se bo to prihodnje leto popravilo. P. M.

Učiteljevo delo na vasi se ne da meriti po številu opravljenih ur

telj, je vplivalo več učiteljev.

Se dobro se spominjam šolskih let, ko smo brali Vodnikovo »Dramilo Slovencev. Tista zanosni vzklik na začetku: »Slovenec, tvoja zemlja je zdrava in pridinj nje lega najprava«, je dvigal mojo zavest posebno tedaj, ko sem slišal, kako je kdo vse, kar je tujega hvatal, naše domače pa deval in nič. Ko sem kasneje prisiljeno moral v tuje dežele in prišel v stik z drugimi narodi, sem se bolj občutil, da je hvala vsega tujega dostikrat pritrirana in da nam je treba več domovinskega zanosa. Za to imamo nešteto lepih zgledov naših borcev iz osvobodilne borbe. Potrebno pa nam je še polno znanja in lepih kulturnih navad in to prav zato, ker smo majhen narod. V domišljiji se mi je prikazala lepa slika, da je vsak Slovenec res lik izobraženega in kulturnega človeka. Da bi vsaj deloma pomogel k uresničevanju tega, sem postal učitelj.

Že takoj v začetku služovanja sem imel težave z nekaterimi starši, ki niso pošiljali svojih otrok redno v šolo. Danes je v tem pogledu že mnogo bolje. Le nekaj ni prav; doma je mnogim učencem odmerjen najneprimernejši čas za učenje, zvečer po trudopolnem delu ali pa zgodaj zjutraj, ko se že mudri v šolo. Le deloma se to da popraviti z roditeljskimi sestanki. Več lahko dosežem v razgovoru s starši na domu.

Pri vzgajanju otroka sodeluje vsa družba. Tega se kljub vsemu pisnju v naših časopisih še vse premašo zavedamo. Kakšne sledove morejo zapustiti v otroku hudi družinski prepriki, nesloga in natolčevanje med sosedi, pjančevanje in nemoralno govorenje in še vrsta drugih slabosti! Mislim, da samo učitelj, tudi če so z njim starši, v tej borbi ne more sam zmagati.

Napačno pa bi bilo govoriti samo o slabostih. Jaz sam sem svojim staršem za mnogo hvalezen. Oče je zelo ljubil red in ga tudi od drugih zahteval. Mati pa nam je rada brala na glas iz kake knjige. Se danes rada bere kljub veliki zaposlenosti. Pri tem še jaz sam občutim veliko zadovoljstvo. Gotovo so tudi drugod takoj starši in vsa čast jim!

Učiteljevo delo na vasi se ne more meriti po številu ur. O tem ne more odločati nobena uredba, ker navadno potrebe narekuje stevilo ur. Teh pa je na vasi zelo veliko.

Se pred prihodom v ta kraj sem sima skrivaj ogledal svoje bodoče delovno mesto. Sola je bila med borbo požgana in je le gola streha pokrivala zidovje. Ko so me iz pisarne takratnega KLO opazili, so me ob povratku prestregli, da bi jim ne ušel. Bil sem mlad in se nisem ustrasil ničesar. Vaščani so pri obnovi šole veliko pomagali. Ko je bilo to gotovo, je bilo še nič koliko drugega potrebnega dela. Ni da bi vse naštival, saj je navada, da učitelj pomaga povsod. Tako sem tudi jaz in bom še v bodoče. Pomagal sem pri gradnji ceste in pri elektrifikaciji. Bil sem član okrajnega LO. Danes imamo v Otavah prosvetno društvo, ki im av oskrbi knjižnico in prijeva kulturne prireditev. Treba je pomagati in sodelovati. Včasih se kdo poškoduje ali ponesreči. Tako je prav tako potreba pomagati pa svetovati.

Tako gre delo naprej in človek občuti, kako se izrablja. Rad bi, da bi bile človeške sile bolj neusahljive». L. B.

Stanko Stritih

Sežane do Kopra

krovjo odkupovali pogoje za ustvaritev današnje naše močne in posne mornarice!

Bil je delovni dan, zato ni bilo gnecne okoli kopaliških kabin. Ne vem, če je kje na naši morski obali tako ugoden teren za kopanje, kakor tukaj. Z drobnim peskom zasuto dno in opogumljajoča plitvina ter čista voda so prav gotovo tri privlačne prednosti tega kopališča. Sladkovodna hladna prha osveži kopalec in zdravo vzemiri živčni ter krvotočni sistem. Manj simpatična je okolnost, da ima ključ od vseh kabin en sam »kabiner«. Bujni senčenati nasadi okoli kopališča in travnatno zelenilo ublažujejo duščo soparico in preprečujejo naveličanost in utrujenost.

Je pa tu pravcati »Babilon« na rodnosti. Nemci, Švedi, Angleži, Francuzi, Italijani, Srbi, Hrvatje Slovenci. Prisuhnil sem v pisano množico in ujel nekaj besed, iz katereh sem razpoznal navedene narodnosti. Najglasnejši so bili naši dragi ljubljanski okrogakacija. Pri prihodu sem malo pokavaliril brhki, plavalaši Nemki, ki je bila premajhna, da bi odvila kolesce, s katerim se prha odpira.

»Kako vam ugaja na našem morju, gospodična?«

»Wunderschoen!«, je zagostolela in pokazala vrsto belih, zdravil zob. »Izredno sem navdušena. Le kaže pa piha veter, ga čutim do kosti!«

»Ste že dolgo tukaj?«, sem rado vedil.

»Deseti dan. Jutri potujemo z avtobusom dalje. Prihodnji teden pride druga grupe izletnikov iz Avstrije. Bei uns geht alles nach einem in vorherhin bestimmt Plan.« — Prekinil naju je kopalec iz Ljubljane.

»Jest b'se tud rad mal pušnju!«

»Ein Chineser?«, je začudeno vprašala Dunajčanka.

»Ne, Ljubljanečan, sem pojasnil.

»Kua je rekla? Ji bom kmalu pukazu kinezarja, če b'ga rada puznala«, se je nekoliko užalil moj rojak in pričel plesati pod hladno prho nekakšen arnautski ples.

V topli, plitvi vodi se je prekopicovalo in vrčalo na desetine malčkov, ki so jih starši privredili s seboj na morje. Med njimi sem zaslužil nekaj bodočih plavalnih rekordev.

Opoldne je bila vsa kopališka družba zbrana na vrtni terasi kopališke restavracije. Okretni natakarji so švigli med mizami in stregli gostom. Iznenadilo me je in Majdo tudi, da pri natakarju, ki name je želel postreči, nisva mogla po slovensko naročiti obeda. Pomagati sem si moral s tisto bore italijsčine, ki jo premorem. Prav bi bilo, da bi se uprava kopališke restavracije pobrigala za postrežno osebje, ki bi obvladal vsaj tri jezike.

Cene? Morske! Preprost menec 250 dinarjev. Zato je bilo več kakor polovico miz nezasedenih. In toliko

je članov naših delovnih kolektivov, ki se krvavo potreblji oddihna v tem lepem kopališču! In kako rešiti problem, da bi član sindikata lahko užival sindikalni popust tudi v primeru, ako bi želel polovico svojega dopusta preživeti recimo v planinah, polovico pa na morju ob enakih pogojih? Potreba službe pogosto nanese, da mora državni uslužbenec dopust prekiniti. V takem primeru lahko uživa sindikalni popust samo enkrat. To vprašanje je potrebljno vsekakor proučiti in rešiti.

Ker sva z Majdo tako draga obečovala, sva sklenila, da bova ceneje večerjal. Zato sem naročil ribo. Res da so mi servirali pečeno morskog žival, ki bo po velikosti odgovarjala skoraj kakih 6 tednov staremu morskemu psu (tisti dan baje manjših niso ujeli), vendar, je bila cena 450 din 60 din. Pretirana. Naslednji dan sem v Kopru v »Tavernie« plačal pa pošten, okusen dvojnji kompletni obed samo 270 dinarjev. Zato priporočam kopanje pri »Turistu«, hrano pa v »Tavernie«. Uprava kopališke restavracije, ki svojim gostom ne nudi prav nobene posebne udobnosti ali celo razkošja s področja svoje lastne režije (kopanje je velikoduden brezplačen dar narave vsem ljudem), pa naj bi nekoliko raznijala o tem, da tako visoke cene niso v skladu niti s socialistično miselnostjo, niti z žepi delovnih ljudi.

Okopan in osvežen, toda zagrenjen sem naslednje jutro s spremjevalko odkolesaril v Koper. Pridružil se nama je neki čistokrvni ljubljanečan in nuju vso pot zabaval z življanjem raznih filmskih arij od »Ramon« do »Enega dneva življenja«

in »Mariandle, ardl, ardl«. Majdi se je v sreči smilil. Poskusil ji je nekoliko dvoriti in nuju ja zabavalo, ko je pri tem kazal obilo nespretnosti.

Starodavni Koper se naglo prenavlja in dobiva moderno lice živahnega pristaniškega mesta. Novi hotel »Jadrana« je okusno in luksuzno opremljeno podjetje, ki vzbuja tako po svoji zunanjji arhitekturi, kakor po notranji opremi vlejemstveni vtiš. Prav tako je dograjeno na ruševinah nekdajne prosluhe koparske kazilnice imponantno šolsko poslopje, kjer bo koparska mladina dobivala osnovno izobrazbo za pravilo na življenski poklic. Trg pred pošto, oziroma okrajnim ljudskim odborom, z umetnim parkom in vodometom, je popolnoma zabrisal prejšnji puščobni vtiš golgega kamnja in počnelega zidovja ter konstančnih prehodov. Velika skladisca ob obali in pestro urejeni trgovski lokalni pričajo, da se Koper razvija v pristaniški trgovski center, ki igra pomembno vlogo v povezavi s svojim naravnim zaledjem. Prav tako se je v zadnjem času v Kopru razmalo kulturno življenje. Poleg koparskega gledališča, se tu spodbudno razvijajo tudi druge kulturno-prosvetne društva, od katerih naj omenim zlasti pravski zbor, ki je po svoji umetniški kvaliteti znan širok Krasu in Slovenske Istre.

Po srečanju z nekaterimi znanci in prijetnem razgovoru z njimi sem se z Majdo v opoldanskih urah poslovila od Kopra in z najlepšimi vtiši odkolesarila nazaj proti Krašu. Vožajo s kolesom od Kopra do Sežane pa naj opiše tisti, ki jo bo za nama prvi prvoval. Zvan Jaša.

Bevkova nova knjiga »POT V SVOBODO«

V dnehi, ko se vsa Slovenija pravljiva, da na Okroglici proslavi desetletnico vstaje slovenskega ljudstva na Primorskem, je izdal Slovenski knjižni zavod v Ljubljani 232 strani obsegajočo knjigo Franca Bevka »Pot v svobodo«. Delo je pisatelj posvetil vsem, ki so se

France Bevk

bojevali in umirali za našo svobodo.

Pisatelja te knjižne novitete ni treba posebej predstavljati slovenskemu bralcu, saj je Bevk eden najbolj prijubljenih predstavnikov sodobne slovenske proze. Kot zvesti sin primorskega ljudstva se je dolga leta z besedo in dejanjem bojeval za njegove pravice in za osvoboditev izpod trdega jarma, v katerega je ta najzavednejši del slovenskega naroda vprezel italijanski imperializem. France Bevk je — kar takliko naših Primorcev — šel skozi laške zapore in internacije. Tudi parbizanskim četam se je mogoč pridružiti šele tedaj, ko so se zaradi zoma fašizma odprla koncentričnska taborišča v Italiji. Spričo velikih zaslug, ki si jih je avtor »Martina Cedermaca« pridobil za širjenje narodne zavesti in odpornega duha med našimi Primorci, mu je bila dana pomembna vloga v organizaciji in vodstvu osvobodilne borbe na Primorskem. Postal je predsednik Narodnoosvodilnega odpora na Primorskem in se je udeleževal vseh priprav za osvoboditev težko preizkušene dežele.

Bevkova »Pot v svobodo« ni čisto leposlovno delo. Knjiga se uvršča v našo memoarsko književnost, ki je vse prej kot bogata. »Pot v svobodo« nam kaže trnovno pot, ki jo je prehodilo slovensko ljudstvo na Primorskem, preden se je osvobodilo, kolikor ni še nadalje ostalo pod oblastjo rimske volkulje. Zaradi tega mora ta knjiga zanimati ne samo naše Primorce kot spomin in opomin k budni skrbi za ohranitev težko priborjene svobode, marveč tudi Slovence v vseh drugih pokrajinih. Brez nje ne bi smela biti nobena, zlasti ne javna knjižnica, zakaj »Pot v svobodo« je dokumentarno delo, ki osvetljuje marsikateri dogodek iz največje dobe slovenske narodne zgodovine.

Knjiga je razdeljena v šest poglavij. V prvem obravnava pisatelj dneve, ko se je sprožil plaz usodnih dogodkov: fašistična Italija je vstopila v vojno ob strani svojega nemškega zaveznika, in čeprav so bile njene vladajoče plasti polne napuha in osebnega prepričanja, da si bodo z Nemci vred delile Evropo, če že ne ves svet, so dejansko trepetale pred vsem, kar bi moglo na znotraj vsaj malo zrahljati namišljeno moč. Zaradi tega so fašistični samozavanci na Primorskem tedaj polovili vse slovenske ljudi, ki bi jim mogli biti količkaj nevarni, in med prvim je bil tudi pisatelj France Bevk. Tako nam Bevk najprej pripoveduje o goriskih zaporih in o koncentričnih taboriščih v Italiji, kamor so z mnogimi primorskimi Slovenci odpovedali tudi njega. Središče drugega poglavja tvori Mussolinijeva smrtna grožnja primorskim Slovencem. Toda vladanju tega širokoustnega nasilnega se je neizprosno bližal konec: fašistična Italija se je zlomila in njenim preganjancem so se odprla vrata v svobodo. V tretjem poglavju spremjamno Bevka na poti v partizane, vidimo potek zgodovinske vstaje primorskega ljudstva in prve oborožene spopade

z Nemci, ki so brž nadomestili italijanske zatiralce in izvršili na Primorskem vrsto požigov, pokolov in nasilja vseh vrst. Toda zoper strahovlado nacistične soldateske je bolj rasel in se krepil oboroženi odpor slovenskega ljudstva, ki ga je organizirala za končni obračun s sovražnikom in za nacionalno in socialno osvoboditev Komunistična partija. V četrtjem poglavju prisostvujemo z avtorjem zasedanju SNOS v Crnomlju in raznim drugim politično in vojsko važnim dogodkom. V petem poglavju pripoveduje Bevk o veliki nemški ofenzivi in v bojih IX. korpusa za usodo Slovenskega Primorja. Posebno napete so tiste strani, ki kažejo kako se je naša narodnoosvobodilna vojska prebila iz obroča na Vojsko. Že ob koncu tega poglavja, tako polnega krvavih dogodkov, se pokazuje zaria svobode. V šestem poglavju spremjamno našo vojsko na pohode čez Kras v osvobojeni Trst. Toda radost osvoboditev so skalile mednarodne spletke, začel se je boj za pravice meje.

Predsednika Bevka so poslali v Pariz, kjer je sodeloval v naši delegaciji na mirovni konferenci; o tem nam pripoveduje mnogo zanimive-

ga in pokaže ozadje novih krvic, ki so zadele naš narod v zvezi s pariško mirovno konferenco in ki še danes motijo naše sosedne odnose z Italijo.

Bevkova »Pot v svobodo« ni samo memoarsko delo, marveč je tudi velika kronika bojev za svobodo našega ljudstva na Primorskem. Knjiga je pisana živo in mikavno, kakor lahko pač pričakujemo od tako plovoditega in izkušenega pisatelja, kar je France Bevk. Iz krajevnega kazala posnemamo, da se pr>povedovanje dotika skoraj šestdesetih primorskih krajev, razen tega še nekaterih belokranjskih in italijanskih. Knjigi je priložena zemljepisna slika, ki kaže geografsko lego velike večine teh krajev in olajšuje bralcu, da z večjim pridom spreminja pisatelja na njegovi poti v svobodo. Knjiga je po načrtu grafika Janeza Trpina okusno opremljena in načrtljena na spodobnem papirju. Vsem, ki hočejo imeti najtrpežnejši spomin na prvo desetletnico zgodovinske vstaje slovenskega ljudstva na Primorskem, toplo priporočamo, da si kupijo »Pot v svobodo«, ki bo lahko še njihovim potomcem pričala o mučni, a junaka preteklosti Slovenskega Primorja.

Koprsko gledališče je gostovalo z Borovo „Težko uro“ v Šmarjah in Krkavcah

Priprave za proslavo na Okroglici so v polnem razmahu. Vse naravnosti od pričakovanja. Širom deželu tekmujejo kulturno-umetniška društva s svojimi nastopi. Poleg godb in pevskih zborov sloni največji del proslav prav na dramskih družinah, amaterskih in poklicnih gledališčih. Tako, če omenim samo dve, je postojansko gledališče pripravilo Finžgarjevo igro »Naša kri«, ki jo bo poleg »Drago Rute« igralo predvsem po mnogih vseh Vipavske doline, tolminški nastop z »Vido Stašo«, koprsko pa si je izbralo za to priliko Borovo igro v dveh slikah »Težka ura« v režiji Igorja Pelana. Z igro so gostovali 22. VIII. v Šmarjah, 23. VIII. pa v Krkavcah.

Vloge so bile takole porazdeljene: dr. Jerišo je igral Oskar Venturini, Sašo Janez Klasinc, Matjaž Ivo Puštar, Manjo Manga Filčeva, Rada Edo Martinuzzi, gospoda Matoha Evgen Frelih, neznanec Igor Pelan, dva agenta Danilo Morgan in Lojze Usenik.

Da je vloga dr. Jeriša najodgovnejša, ni treba posebej poudarjati Oskar Venturini je to nalož odlič-

GOSTOVANJE GLEDALISCA ZA SLOVENSKO PRIMORJE V GORISKEM OKRAJU

Gledališče za Slovensko Primorje v Postojni bo v okviru prireditve na čest desetletnici ustanovitve primorskih partizanskih brigad gostovalo od 2. do 10. septembra po raznih krajinah goriškega okraja.

Začetek gostovanja bo 2. septembra, ko bodo uprizorili v Vipavi Finžgarjevo dramsko »Naša kri«. Z isto dramsko bodo nastopili še 3. septembra v Braniku in 5. septembra v Šempasu.

6. septembra bo gledališče gostovalo v Prvačini z »Drago Ruth«, naslednjega dne pa z isto veselo igro v Braniku. 8. septembra bodo zopet obiskali Miren, kjer bodo uprizorili »Dež in vihar«, naslednjega dne pa bodo z isto igro nastopili v Šempasu.

Svoje gostovanje bo Gledališče za Slovensko Primorje zaključilo v Novi Gorici, kjer bodo 10. septembra uprizorili veselo igro »Draga Ruth«.

JUGOSLOVANI NA FESTIVALU GLASBE IN MEDNARODNEGA PRIJATELJSTVA V WALLESU

Pevski zbori in folklorne skupine iz 23 držav so se zbrali te dni na že tradicionalnem mednarodnem glasbenem in folklornem festivalu v mestecu Llangollen v severnem Wallesu. Na festivalu nastopajo umetniški in folklorne skupine iz raznih majhnih in velikih dežel.

no odigral, saj je bil tej nalogi kos. Bil je v resnici najmarkantnejša oseba v igri. Vsekoži je z igro rasel, kar se mi zdi, da je najmočnejši dokaz igralske sposobnosti ne samo, ampak velike rutine. Na njem takoj opaziš ono gotovost. Že v drugem prizoru, v pogovoru z Matahom, je prišla do izraza njegova mimika, Kasneje ga scramo v osmem prizoru, kjer pride do prvega viška, ko vidi Matjaža sprejemati samokres. Grozno občutje trenutka je tu doživeto odigral. Rasla pa je moč njegove figure v prizoru s samokresom. Prepričevalen, a manj prikupen je bil v dolgem razgovoru z Matjažem, a temu je krit pisateljev tekst, ki je na tem mestu malo preveč didaktičen ali pa se ponavlja. Tako se je približal mestu, kjer prehaja Jeriševa osebnost v simbol. Kaksna moč je pokazal v mimiki rok, oči, v barvi glasu in drži telesa, bi težko povedali. Izrazito dober je bil tudi njegov prenos pozornosti v drugem prizoru druge slike.

Koj za Jeriš bi prišla na vrsto Janez Klasinc in Ivo Puštar. Oba igralca sta svoji vlogi kar dobro rešila. V igri sta zdaj pa zdaj imela kakšno skupno potezo. Klasinc je s svojim načinom govorjenja in zadržanja dal pravi tip brezizglednega profesorja. Le tu pa tam je v prizorih bilo kaj, kar ni popolnoma prepričalo. Včasih neka lahketnost v govoru, včasih prehitre tempo govorja (ko ni bil nujen!), v splošnem pa je njegov lik dobro izpadel.

Ivo Puštar je igral drugo osebo v igri. Skršal je podati psihologijo sина in revolucionarja borcev. To mu je tudi uspelo. Dobri so bili momenti, ko se je pogovarjal z bratom, se boljši omi z delavcem, manj dobri pa oni z Manjo, posebno prvi v četrttem prizoru prve slike. Odličen se mi je zdel prizor z delavcem, ko mu ta pride poročat, da bo streljal. V 8. prizoru mu je tempo govorja stekel nekoliko prehitro. Posamezne stavke bi moral bolj staccato izgovarjati in jim dati več spoudarka. Zdi se mi, da je preveč bruhal iz sebe. Dober je bil tudi v trenutku, ko se je lomil v samem sebi in je poklical Manjo. Slabše je bilo s prizorom o predaji samokresa od strani Manje (posebno v Krkavcah).

Manga Filčeva, ki je odigrala edino žensko vlogo v igri, ima pri tem prav posebno mesto. Tudi o njej bi lahko rekli marsikaj, kar smo pri prvem. Svojo vlogo je podala skoraj povsod prepričevalno. Sveda je prikazala svojevrsten tip dekleta. Lahko bi si zamislili tudi drugačnega. Manj posrečena je bila (kar sem že pri prejšnjih omenil) v sceni s samokresom. Zelo dobra, čeprav morda malo esuberantna, je bila njena reakcija na srečanje z Matjažem. Poselne pozornosti je vredna njena zadnja nema scena, ko posluša Jerišev monolog.

JAVNI NASTOP JE ODKRIL SLIKU naših zborov in godb

V okviru priprav za proslavo 10. obletnice ustanovitve primorskih brigad se je vršila v nedeljo, 23. avgusta v Čežarjih—Pobegih javna generalna vseh zborov in godb koprskega okraja. Ta skupni nastop ni prikazal samo splošnih priprav, za proslavo na Okroglici, temveč nam je hkrati odkril precej popolno sliko o stanju zborov in godb v našem okraju.

Ocenjevalna komisija je ocenila zbole za njihovi kvaliteti: moški zbor iz Kopra, moški zbor iz Ospa, mešani zbor iz Dekanov in mešana zborna iz Šmarij in Kort, ki si delita isto mesto. Vrstni red nastopov je bil seveda drugačen.

Kot prvi je nastopal moški zbor iz Ospa pod vodstvom Lucije Fator. Zbor je pokazal močan glasovni material, kar lepo izražačnost med posameznimi skupinami in, kar je najvažnejše, presestljivo interpretacijo, za kar gre zasluga predvsem izredno tenkočutni in muzikalni pevovodkinji, ki se je izognila vsaki neokusnosti ter predstavila skladbe v njihovi naravni in prepravljeni podobi. Včasih bi bilo potrebno izčistiti intonacijo (v pesmi »O večerni ura« pri II. basih, v pesmi

»Morje adrijansko« pa pri II. tenorjih).

Mešani zbor iz Šmarij, ki ga vodi Matija Hrvatin, je pokazal prav tako zadovoljiv glasovni material, ki pa še ni popolnoma izražen in bo potrebnih v tem pogledu še nekaj vaj. Morda je šibka pfat tudi v tem, da je premalo ženskih članov ter morajo soprani in alti siliti glasove. Pravilno sorazmerje med ženskimi in moškimi glasovi bi seveda dalo večjo izraženost in plementitost.

Pri Venturinijevi pesmi »V nove zarje« je precej motilo sekanko posameznih besed, zlasti v predzadnjem taktu, kjer je vse zbor dihal med zlogi besede »nasproti«.

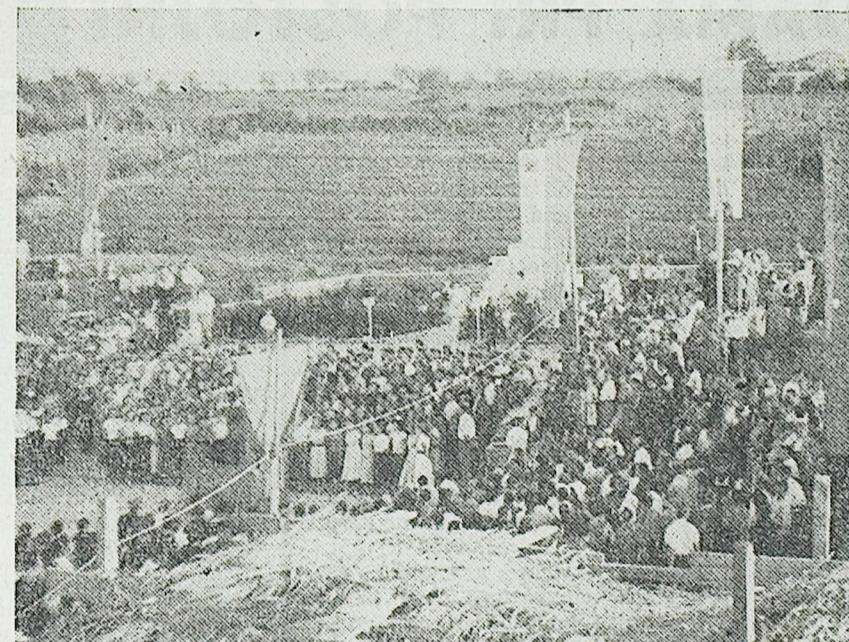
Mešani zbor iz Kort je pod vodstvom Silvana Koreniča zapel Matetičev pesem »Sloboda«. Ta skladba zahteva seveda veliko večji zbor kot je bil nastopajoči, zato pesem tudi ni prišla do pravega izraza.

Po krivdi povevodje sta izvedbi manjkala notranje stopnjevanje in pravi tempo. Klub majhnemu številu pevcev pa je zbor zvenel dokaj močno, kar priča o svežih in zdravih glasovih.

V lepem zvoku, pri čemer ima spet zaslugo odlični glasovni material, je presestljivo mešani zbor iz Dekanov, ki ga je tudi vodil Silvan Korenič. Zboru je treba le še nekaj izraženosti med ženskimi in moškimi glasovi, predvsem pa programa, ki bo nekaj teži, kot je Adamčeva »Fantuš«, ker ni nobenega dvoma, da je zbor sposoben študirati tudi mnogo težje pesmi!.

Posamezne nastope zborov je zanimali zvoki zborov iz Koprja, ki je zapel Borovo »Hej, brigadi« in Zajčovo »U boj, u boj, u boj«, nato pa je vseh 11 združenih zborov iz koprskega okraja zapel obvezne pesmi, ki jih bodo peli tudi na Okroglici. Pri tem množičnem nastopu je sodelovalo 316 pevcev in pevk.

Drugi del sporeda so izpolnile godbe na pihala. Za najboljšo so ocenili godbo iz Sv. Lucije, ki je pod vodstvom kapelnika Dequala odigrala včasih venček partizanskih in koračnic. Njej sledi godba iz Izole, ki jo vodi Just Bole. Pri tej skupini je seveda treba upoštevati, da je šest njenih članov izostalo in da torej ni mogla nastopiti v polnem

Z nedeljskega nastopa pevskih zborov v Pobegih-Čežarjih

Popravek k članku »Pesmi štirih«

V sestavki »Pesmi štirih« se je ukradio nekaj napak. Tako v 29. štev. (17. julija) bi se moralno glasiti: »Ljubezenski dogodek je osnova pesmi Stare sanje: dva člo, veka, preteklost in sedanost, si strima nasproti, tuja in nezdržljivina«.

»Tako pomovi pesnik v sentimentalni pravljici staro spoznanje o sreči, ki jo imaš samo, če se je ne zaveš; dalje grenko zavest, da mladostna iluzija ni ostvarljiva«.

V 30. štev. (22. julija) pa: »Prva pesem brez naslova, posvečena Nejni M., je po doživljajski vsebinski podobna Jenkovi uvodni Obujenki.

cestavu. Združene godbe iz Čežarjev, Pobegov, Dekanov in Sv. Antonja je vodil najstarejši kapelnik v okraju tov. Valentič. Zelo mehak in muzikalni zvok ima združena godba iz Vanganelja in Mareziga, ki jo vodi mladi, nadarjeni kapelnik Bogomir Babič. Dirigenta odlikuje tudi lepa interpretacija in solidna dirigentska tehnika. Samostojno je nastopila tudi mladinska godba iz Čežarjev—Pobegov, vodil jo je Fabjan Vatovec.

Za vse godbe velja pač to, kar je najbolj pereče: pri instrumentih, ki so tako različni po izdelavi, tehniki in barvi, je težko doseči popolno intonacijo in skladnost, ki jo zahteva glasbena umetnost. Za zbole in godbe pa velja: s požrtvovanjem delom, z rednimi vajami in z dobrimi dirigenti bomo dosegli vec, kakor da segajo drugi s šolanimi pevci in z najboljšimi instrumenti.

Klobučevina - prva volnena tkanina človeka

Volnena klobučevina je bila prvi takan izdelek človeka. Že prazgodovinski narodi so spoznali čudežno klobučevino, to je značilne lastnosti izdelka, ki so ga dobili s tem, da so stolki skupaj volnena vlakna. Ostriženo volno so teptali z nogami ali pa mlatili po njej z leseni cepci, dokler niso nepravilni kosi stisnjene volnenih vlaken postali zadostni trdi. Posamezne kose tako dobljene klobučevine so povezali skupaj z jermenim iz nastrojene kože v večje kose. Tako klobučevino so prvotno uporabljali za postavljanje jurt, šotorom podobnih kolib, katerih ogrodje iz mladih dreves so pokrili z razpeto klobučevino.

Sorazmerna preprostost, s katero so starodavni narodi izdelovali prvo klobučevino, potruje domneve zgodovinarjev, da lahko v izdelovanju in uporabljanju klobučevine glede na začetek tkanine umetnosti. Splošno domnevajo, da so prvi začeli izdelovati in uporabljati klobučevino nomadski rodu srednje Azije. Ti nomadi so se selili iz kraja v kraj in prihajali v najoddaljenejše kraje in često tudi v visoka gorovja, kjer so zaradi oštrega podnebja morali imeti nekaj, kar bi jih ščitilo pred elementarnimi silami.

Zgodovina označuje dobo četrte dinastije, ki je vladala v Egiptu okoli leta 4235 pred našim štetjem, kot dobo prve civilizacije in dobo visoke kulture, v kateri so se ljudje ve splošno oblačili v tkano lanoncukno. Dobo pred prvo dinastijo, ki je vladala okoli leta 5000, označujejo splošno kot predzgodovinsko, vendar spada v ta čas začetek izdelovanja klobučevine.

Najstarejša zgodovina Kitajske je zavita v temo. Iz ohranjenih letopisov s sklepamo, da so leta 2356 pred našim štetjem že poznali uporabo lanu in svile za tkanje izdelke. Uporabo klobučevine često omenjajo. Klobučevinasti ščiti in obleke so nudili zaščito pred puščicami sovražnih rodov. Nosili so takrat tudi škornje iz klobučevine. Letopisi omenjajo nadalje okrasje in našive iz barvane klobučevine, torej so takrat že poznali razna naravna barvila.

Kasnejši letopisi omenjajo, da so izdelovali 30 čevljev dolge in 16 čevljev široke kose klobučevine in da je cesar pri svečanostih imel take preproge, ki jih je nosilo sedem nosačev.

Homerjeva Iliada, ki je bila pisana približno 1000 let pred našim štetjem, omenja, da so predelali strženo ovčjo volno v klobučevino, ki je služila v razne koristne namene. Aleksander veliki je zapisal, da so umetnost volnenega klobučevanja v Indiji poznali že leta 325 pred našim štetjem. Uporabo klobučevine za klobuke, za plăščem poborne oedeje z zarezom za glavo v sredini in za druge stvari omenjajo v najstarejši

znanosti zgodovini Tibeta. Upravičena je domneva, da so preko gorskih sedel te zgodovinske dežele vodila trgovska pota iz drugih dežel na Kitajsko in da se je po tej poti vršila izmenjava blaga in kulture.

Umetnost izdelovanja klobučevine se je razširila v Evropi v desetem stoletju. Med križarskimi vojnami in za časa kraljevanja Karla Velikega v dvanajstem stoletju znova omenjajo različno uporabo klobučevine.

V novem veku je seveda iznajdba mehaničnega stroja za mikanje volne v letu 1748 omogočila veliko boljše in bolj enakomerno predelovanje volnenih vlaken, iz katerih so tudi mnogo laže izdelovali klobučevino. Sicer pa malo vemo o razvoju strojev za klobučevanje, vendar je razumljivo, da je modernizacija tudi na tem področju v tem času hitro napredovala.

V osemnajstem stoletju je prišlo do nadaljnega zelo važnega napredka v razvoju klobučevanja v zvezi z izboljšanjem klavirkorda, predhodnika današnjega klavirja, kar je zgodovinsko zanimivo, ker je z umetnostjo izdelovanja klavirjev ozko povezana moderna zgodovina klobučevanja klavirja na strune glasbičarjenja.

Klavirski mehanizem, s katerim la, se je korenito izboljšal. Ugotovili so namreč, da daje z volneno klobučevino prevlečeno kladivce mnogo boljši zvok kot z usnjem preoblečena kladivca, kot so jih uporabljali do takrat.

Za izdelovanje klavirjev je bila potrebna volnena klobučevina razne debeline in gostote in to je zelo izboljšalo umetnost klobučevanja. Povečano povpraševanje po raznih vrstah volnene klobučevine je dalo potvudo za številne nove tovarne v raznih evropskih deželah.

Šele leta 1871 se je klobučevanje

pojavilo tudi v Združenih državah. Mlad nemški izseljence Alfred Dolge je ustanovil v Brooklynu skromno tovarno za izdelovanje klavirske klobučevine. Leta 1873 so bili njegovi izdelki odlikovani na dunajski razstavi z zlato kolajno in kmalu nato je začel dobivati velika načrta klavirskih tovarn v Evropi in Združenih državah. Okoli leta 1882 je bilo izdelovanje volnene klobučevine v Združenih državah že zelo razširjeno, izdelke nove industrije so začeli uporabljati v veliki meri tudi za mehanično loščenje in filtriranje.

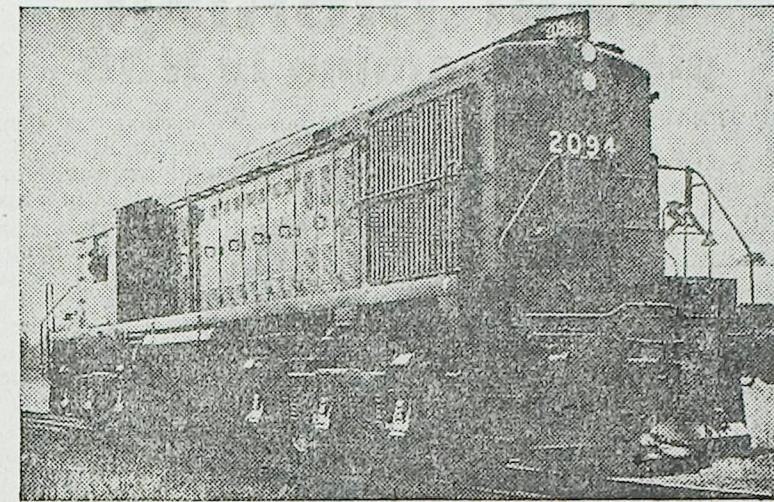
Prihod avtomobila konec devetnajstega in začetek dvajsetega stoletja je prihodnji člen v razvoju in zgodovinskem napredku klobučevanja. Neštete možnosti uporabe volnene klobučevine, ki jih je prinesla mehanizirana doba, so dale nadaljnjo pobudo za to industrijo. Novo tržišče za klobučevinaste izdelke so ustvarile tudi avtomatske industrije.

ZARKI GAMA ZA UGOTAVLJANJE NECISTOKE PREMOGA

Ravnatelj britanskega zavoda za atomske raziskave je predložil Institutu za proizvodnjo inženirijo poročilo o možnosti uporabe elektronov z ozirom na to, kako se žarki razpršijo ali odbijajo na strelcu. Pri predhodnem poizkusu so ugotovili, da se žarki radioaktivne snovi za 25% bolj razpršijo na premogu kot na prsti. Na tekočem traku, ki prevaža premog pomešan s prstjo, bi lahko z injektorjem avtomatično ločili premog od prsti. Radiacijski elektronov bi lahko uporabili tudi kot kontrolo pri embalaži. Z njimi bi n. pr. lahko ugotovili, če je cevka aspirina polna ali ne.

Pevski zbor Primorskih Slovencev, slikan na alžirski radijski postaji (glej članek »Začetek našega letalstva«)

»SVETOVNA LOKOMOTIVA« — Ameriška tovarna lokomotiv, je izdelala za vojsko 33 lokomotiv, ki se lahko prilagodijo vsaki širini želežniških prog, kar jih je na svetu. Stroj te vrste imajo posebne parne kotle in druge naprave, da jih lahko brez skrbi grejejo tudi pri temperaturi izpod 65 stopinj pod ničlo.

Potomstvo krvno sorodnih prednikov na samotnem otoku

Južno od Kube in zahodno od Jamajke leži v veliki oddaljenosti otočje Caymanovo, trije samotni male otoki. Odkril jih je leta 1503 Columbus, vendar niso bili do začetka XVIII. stoletja stalno naseljeni, ampak so le od časa do časa pristajale posamezne ladje, ki so izpopolnile svoje zaloge vode, lovile želve, ki jih je v izobilju, ali izvršile potrebna popravila. Po letu 1743 so potomci prvih ameriških naseljencev zasedli najprvo Veliki Cayman, sto let kasneje pa še oba manjša otoka. Pirati, morski roparji in brodolomci, ki so skoraj vsi bili izvirni britanski porekla, so tvorili prirastek prebivalstva, ki se je z uvažanjem črnskih sužnjev postopoma spreminjalo, se pa do današnjih dni — razen številno — v bistvu ni dočasi spremenilo. Zapiski o prebivalstvu otočja segajo v boji ali manj točni obliki več kot 200 let nazaj. Tako lahko danes ugotovimo, da je imel Veliki Cayman leta 1735 okoli 500 prebivalcev. Prvo otčno ljudsko števje je bilo leta 1802, prebivalstvo je takrat porastlo na 933 oseb. Leta 1943 so našeli na vseh treh otokih 6.670 ljudi.

Studija prebivalstva teh treh otokov je pokazala sledeče. V preteklih 150 letih Caymanovi otoki niso imeli z zunanjim svetom skoraj nobenih stikov, število novih priseljencev je bilo neznatno in tako je prebivalstvo bilo navezano na naravni prirastek. Okoli 30 odstotkov prebivalstva izvira iz še posebno ozkega sorodniškega kroga, medtem ko se je ostanek prebivalstva ženil med seboj po slučaju. Na podlagi teh ugotovitev ni težko prijeti do zaključka, da je prišlo do monogoteri ženitev med ožjimi krvnimi sorodniki, zlasti med belim delom prebivalstva. Zdi se, da je glavna po-

sledica porok med krvnimi sorodniki izredno slabo in gnilo zobovje. Barvo spremenjajoči rjavi zobje so posledica teh genetičnih vzrokov. Nadaljnja posledica združevanja med krvnimi sorodniki je veliko število primerov gluhenemih, ki jih je opaziti zlasti med belim prebivalstvom dveh otokov. Gluhonemost je posledica združevanja recezivnih genov. V Švici je veliko število gluhenemih, 1.2 na 1.000 primerov, v Nemčiji le 0.23 na 1.000, medtem ko so jih našeli na Caymanskom otočju 74 na tisoč.

PRAZGODOVINSKA RAZISKOVANJA NA MALTI

Fotografije, ki so jih posneli z letal RAF pri nedavnih običajnih vežbahnih poletih, so sprožile nove teorije o prazgodovinski dobi na Malti. Fotografije, ki so jih posneli na prošnjo otočkega arheološkega društva, prikazujejo podrobnosti terena na otoku, kar bo arheologom omogočilo izčrpno študijo o življenu na otoku pred več kot 1.000 leti.

Po novi teoriji, ki so jo razvili po proučitvi teh fotografij, naj bi otočki prebivalci že v prazgodovinski dobi izumili prvo cestno železnico na svetu. Globoko v skalo zarezani koloteči, ki se raztezajo po skalnatih površinah celega otoka, dolej niso znali nikdar pojasniti. V bližini Dinglia so sledovi vzporedno ležečih kolotečin, ki izgledajo iz zraka kot moderno tramvajsko križišče.

Strokovnjaki misijo, da izvirajo kolotečine od sani, ki so jih vlekl v vrvni na hrib. Na saneh so po skalnem pobočju prevažali zemljo za plitve zelenjavne vrtove otočkih prebivalcev.

Začetek našega letalstva in vloga primorskih Slovencev

(Nadaljevanje in konec)

Razen kakih sto Istranov in nekaj Slovencev iz severnih krajov, ki so bili nasilno mobilizirani v nemško vojsko, je bilo tu še veliko število Primorcev.

Maison Blanche, največje letališče v severni Afriki, se nahaja 30 km južno od Alžira, glavnega mesta alžirske pokrajine. Na letališču, ki je bilo razdeljeno na angleški, ameriški in francoski del, je bilo v delavnicah zaposlenih okrog 5000 vojakov in 2000 civilnih delavcev-domačinov. Tu so popravljali raznata lovška letala in letalske motorje vseh vrst, ki so poškodovani prihajali z bojiščju Južne Evrope.

Prva bojazen, da naši vojaki ne bodo kos svojim nalogam, je kmalu splahnela. Delali so na tekočem traku, kjer je prišla do izraza njihova vztrajnost in marljivost. V nekaj mesecih so postali skoraj nenadomestljivi. Meseca julija je major in do leta 1946 komandant jugoslovanskega vojnega pristrel v Maison Blanche tedanji polkovnik, kasneje general-letalstva tov. Franjo Pirc. Tedaj so naši vojaki prvič položili prisego novi Jugoslaviji.

V Maison Blanche je bilo precej razgibano tudi kulturno življenje primorskih Slovencev. Ustanovili so lastni pevski zbor, ki je štel štiri deset mož. Vodil ga je tov. Crnigoj Leopold. Zbor je imel celo dvakrat mesečno koncert na alžirskem radiju. Nekoga dne sta prišla k nam dva Amerikanca, ki sta posnela naše pesmi na ploščo. Ni si težko predstavljati, kaj se je odigravalo v naši notranjosti, ko

smo naslednjega dne zjutraj poslušali radijska poročila iz Londona, kjer so zavrteli ploščo pesmi »Nabrusimo kose«, ki so jo prejšnji dan posneli. Ob koncu je speaker povedal, da so pesem posneli po neki ameriški postaji in da jo poje partizanski pevski zbor iz Alžira. Marsikom se je ob tej prilnosti zalesketala solza v očeh. Tako je naša partizanska pesem, ki se je rodila v svobodnih gozdovih v najhujših časih slovenske zgodovine, prodrla prvič v svet. Naš pevski zbor se je kasneje v Beogradu združil še z nekim drugim pevskim zborom v znameniti pevski ansambel »Srečka Kosovel«, ki je nesel našo pesem tudi izven meja naše domovine.

Septembra 1944 smo pripravili v Alžiru jugoslovansko razstavo borbe v domovini. Na razpolago smo imeli le skromen material, vendar pa je razstava kljub temu zelo dobro uspela. Otvoritvi so prisostvovali visoki vojaški predstavniki zavezniških oblasti.

Imeli smo tudi svojo gledališko skupino, ki nas je večkrat razveselila s svojim programom. Na tem področju ima posebne zasluge tovarš Julian Bolko iz Lokavca.

Na svoji poti v London sta nas nekoč obiskala general Velebit in tedanji polkovnik dr. Gojko Nikolić.

Ceprav smo bili daleč od matične domovine, smo se je vendarle vsi pogosto spominjali. Ko smo brali poziv tovarša Franceta Bevka, za pomoč domovini, smo se temu takoj odzvali. Ze v prvih petih mesecih smo zbrali 1.250.000 frankov ter nekaj zabojev mila, cigaret in britvic. V zbirjanju prispevkov sta se posebno izkazala obo lovška polka.

Oktobra 1944 je naš vrhovni štab zahteval od RAF, naj se cela skupina vrne v domovino, ker je bilo v dogovoru dočleneno, da vrhovni štab tovariši odpokliče v primeru, da bi jih potrebovali doma. Angleži pa so nekaj oklevali, ker jim ni bilo mogoče dobiti tako hitro enakovrednih naslednikov. Po posredovanju so končno dosegli, da je naš vrhovni štab privolil v to, da 200 tovarišev ostane še nekaj

časa, ostalih 1300 pa takoj odpotuje domov. Zelo težko smo določili tistih 200, ki naj bi še ostali v tujini. Vsak je hotel priti v skupino, ki naj bi odpotoval v domovino. Ko sem jim obrazložil pomen in nujnost dela v zaledju, smo le dočeli tiste, ki naj ostanejo. Med njimi je bil tudi celoten pevski zbor.

Teden dni pred odhodom skupine iz Alžira so v Maison Blanch za eno uro ustavili delo. V tem času se je od vojakov poslovil komandant letalskih sil alžirske pokrajine vice-marsal Dawson. V svojem govoru je dejal: »Edini poklon, ki vam ga lahko napravim, je ta, da ste bili izvrstni in marljivi delavci, da od vas nismo nikdar pričakovali takih uspehov in da vas bomo zelo pogrešali. Pred odhodom ladje, ki vas bo peljala v domovino, vas prideš se enkrat pozdraviti.« Žal ga nismo nikoli več videli, ker ga je nekaj dni nato doletela smrt pri letalski nesreči.

Prve dni novembra je skupina odpotovala v Italijo in potem dalje v Dubrovnik, kjer je nadaljevala pot v Beograd, kamor je prispeval 24. decembra 1944.

Iz Zemuna pri Beogradu so prišli naši »Afrikanci« v manjših ali večjih skupinah na osvobojena letališča, kar jih je ostalo še v Zemunu, pa so bili pripravljeni, da zasedejo še neosvobojena.

Po odhodu glavnine iz Alžira se je omenjenih 200 mož preselilo iz Maison Blanch v Boufarik, kjer so popravljali lovška letala in letalske vijke.

Opisal bom, kako smo v Boufariku ukradli enega naših rojakov, ki je bil francoski ujetnik. Omeniti moram, da so bili Angleži in Amerikaneri pri izločanju naših vojakov od italijanskih in pri kasnejši uvrstitev v nove oddelek precej previdni. Razen nekaj manjših težav so to pregrupacijo kar dobro izvedli.

Druga stvar pa je bila pri Francozih, ker je tedaj de Gaulle oblačil in vedril nebo francoske politike. Francozi se nikakor niso hoteli ozirati na narodnost naših vojakov, tem-

Naši pionirji pišejo spomine iz NOB

JUNAKINJA SLAVA

Nekega večera mi je mama pričevala o partizanki Slavi. Te povesti ne bom nikoli pozabila in rada bi, da bi o njej zvedeli tudi drugi. Zato vam jo bom povедala.

Slava je bila hči stare, revne matere. Odeta so ji ubili Italijani. Ko so se v gozdovih začele zbirati prve četice upornikov proti okupatorju, se jim je pridružila tudi Slava. Ker je bila prešibka, da bi mogla nositi orožje, je postala kurirka.

Zvesto in dobro je opravljala svoje delo. Nekega dne je moralu odnesli važna sporočila, povsod v bližini pa so bile sovražnikove zasede. Zato je Slava delala velike ovinke, da se jim je izognila. Prišla je do potoka, voda je bila globoka in nikjer ni bilo brvi. Tedaj je zasilala za seboj klic »Stoj!«. Hitro se je pognala v vodo, toda strel jo je ranil in vodo je skalila rdeča kri mlaude junakinske.

Prišla je svoboda. V tistem domu je mati čakala svojo hčerko. Mati ni jokala, kajti vedela je, zakaj je hči darovala življenje.

Napisala KOROSEC ELKA,

IZ PARTIZANSKIH DNI

Spominjam se nekaterih dogodkov, ko sem bil še majhen, star štiri leta. Takrat so zahajali v našo vas partizani. Večkrat so tudi k nam prišli prosit malo hrane, ker so vedeli, da bodo vedno kaj dobili. Bili so to dnevi naše velike narodno-ovsobodilne borbe.

Včasih so prišli tudi ponoči in pri nas prenočili. Takrat nas je bila polna hiša in veliko jih je ležalo tudi po tleh.

Dobro se spominjam tudi 1. novembra leta 1943, ko so prišli v nedeljo in prosili mamo, da bi jim spetka kruh in črhnala koso.

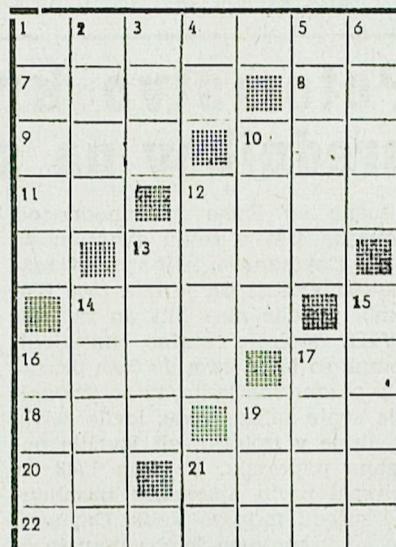
Še nekega dogodka se dobro spomnem. Stal sem pred hišo, ko je prijahal na koncu partizan. Vprašal sem ga, kam gre, toda ni mi povedal, samo nasmehnil se je. Potri in žalosten, da mi ni nič odgovoril, sem se vrnil k mami, ki mi je povedala, da je to bil Dak.

V naši vasi je bilo mnogo partizanov in često so napadali Italijane. Mi smo se takrat skrivali v kleteh in gozdovih.

Tudi po osvoboditvi so partizani še zahajali v našo vas in vedno smo bili zelo veseli.

To sem si zapomnil iz otroških let in mislim, da ne bom tistih dni nikdar pozabil.

Spisal LAH ANTON

Vodoravno: 1. velika celina, 7. žensko ime, 8. kratica za atmosfero, 9. vrsta zemlje, 10. oblika glagola »tkati«, 11. rijo, 12. neraven, krv, 13. nasprotno od »mladi«, 14. del celine, 16. drag kamen, 17. predlog, 18. sanje, 19. želzniška proga, 20. začetni imena in priimka podpredsednika FLRJ, 20. prištanišče v Severnem Jadranu, plen tujih kapitalistov, 22. predsednik vlade LR Slovenije.

Navpično: 1. opera pesem, 2. pralna potreščina, 3. majhno število, 4. egipčanski sončni bog, 5. vezni kot, 6. ljubkovalno ime za očeta, 10. ga najdemo na mestnih ulicah, 12. spada k mizi, 13. bivališče, 14. grdbeni material, 15. kazenska poština znak, 16. število, 17. ploščato športno orodje, 19. bodičast izrasteck raznih rastlin, 21. osebni zaimek (ednina).

Posta strica Mihe

Ta teden pa vas moram zares pojaviti, pisemca so kar deževala v mojo mapo. Med njimi so bile tudi povesti in spisi, ki sem jih bil prav vesel in jih bom objavil sveda posebej.

Iz LOKVE pri Divači piše MEVLJA EDI, da mu je zelo žal, ker so počitnice že pri koncu. Prav posebno mi sporoča, da njegovi vaščani zelo radi berejo Slovenski Jadran.

To je pa žalostno, kaj, ljubi Edi, da je vsega lepega vedno prekmalu konec. Toda upam, da si se spočil in da boš z veseljem zopet segel po knjigah, iz katerih se boš naučil veliko koristnega in lepega. Veliko uspeha v šoli, pa na strica ne pozabi in na vaščane, ki tako radi berejo naš časopis!

S SV. TROJICE se je oglasila KOROSEC ELKA, ki pravi:

Veš, stric Miha, tvoj kotiček mi je pa že tako všeč, da sem sklenila, da ti bom še večkrat pisala kot do sedaj. Danes ti pošiljam dva spisa in dve križanki.

Ljuba moja Elka, oba tvoja spisa sta mi zelo všeč, danes sem že prisoblj enega, drugi in križanki pa pridejo na vrsto pozneje. Silno me veseli, ko vidim pri vas pionirjev takto veselje in željo po knjigi. In ker jih imaš tako resnično rado, da tudi stric Miha kaj prispeval v svojo knjižnico. Prisrčno te pozdravljam in ti želim, da bi za svoj prihramjeni denar dobila čimveč knjig.

LAH ANTON, tudi s SV. TROJICE, pa je poslal spis iz časova naše slavne NOB in dve križanki. Prav tudi, da redno prodaja Slovenski Jadran in da je že prodal veliko izvodov.

Tudi tvoj spis sem že danes, kajkor vidiš objavil. Hud pa nisem nate, ker nisi pisal, le pogresal sem tvoje pisemce. Saj veš, da smo s pionirji s Sv. Trojice veliki prijatelji in da si zelo pogosto dopisujemo. Vesel sem tudi, da si se tako izkazal pri prodaji Slovenskega Jadranja in, no, pridnih pionirjev stric Miha nikoli ne pozabi.

Ko sem odprl pismo ONDINE MAJCEN IZ TRSTA, je iz njega padel šopek petih prekrasnih rožic z Gorenjskega kota naše domovine, kjer je Ondina bila na počitnicah s

čemo, da so bili to pionirji pomožnega osebja pri jugoslovenskem vojnem letalstvu. Nekateri od njih so se v raznih letalskih strokah odlično izkazali in pri letalstvu tudi načratali svojo življenjsko pot kot branilci naših zračnih meja.

To je bil prispevek primorskih Slovencev v prvih fazah razvoja jugoslovenskega vojnega letalstva.

RAFAEL PERHAUC
UPOKOJENI MAJOR LETALSTVA

dita po naših planinah, obiskujeta slovensko šolo in govorila svoj materin jezik.

Zal mi je, da mi svojih spominov nisi že poslala. Spis o izletu na Krn pa bom objavil prihodnjic.

Nadin bratec RADKO tudi piše, da sta bila s sestro na izletu in da je bilo zelo lepo na svežem planinskem zraku. Obljubil je, da me bo drugo leto obiskal in vem, da bo obljubo držal. Torej velja, Radko, drugo leto se vidiva in govorila bova o naših planinah, saj sva oba hribolazca.

Zdaj pa posebno obvestilo za vse moje male prijatelje. V prihodnji številki ne bo našega kotička, ker bo vsa naša slavnostna številka posvečena proslavi na Okroglici. To je da ne boste zastonj iskalni in da ne boste misili, da je stric Miha utonil v morju. Ce pridete na Okroglico, se pa gotovo vidimo. To je na svidenje čez štirinajst dni.

RESITEV UGANK

KRIZANKI: 1 — 1) fazan, 2) dan, nad;

II — 1) Koper, 2) vol, 3) led.

SKRITE REKE: 1) Donava, 2) Drava, 3) Tisa, 4) Una, 5) Soča, 6) Sava, 7) Morava, 8) Kolpa, 9) Sora, 10) Sotla.

Uganke iz obeh številk je pravilno rešila OGRIN NADA s SV. ANTONOM pri Kopru in Žreb ji je določil nagrado, ki jo prejme po pošti. Na pisemce, ki me je zelo razveselilo, ljubo Nada, pa ti odgovorim prihodnjic.

CIKA-JOVA ZMAJ:

Veter

Jaz sem veter, dvigam prah,
kaj vas ni me, deca, strah?
Zdaj sem dete kakor vi,
zdaj vihar sem, bliske krešem,
koko naokoli plešem,
zdaj spet sikam kakor gad,
zdaj ko vetrč piham hlad,
zdaj nevilita sem — bežite,
vrata pred menoj zaprite!
Jaz sem veter, dvigam prah,
kaj vas ni me, deca, strah?

nad Rdečim Robom in Batogenco in pričakovali sovražnika. Naslednjega dne ob 5.30 je na nas navalilo okrog 6.000 italijanskih alpinov in fašistov. Nas je bilo komaj 100. Oborjeni smo bili s puškami, bombami in petimi strojnicami.

Italijani so pritiskali k našim položajem iz Cadrga, Tolima, Bogatina, Lepene in Kobarida. Bili smo oblekoljeni in vsak umik je bil nemogoč. Vedeli smo, da moramo sprejeti borbo in vzdržati do konca.

Od jutra do večera so Italijani prehajali v napad s klicem »Savoia«. Ko so se nam približali na razdaljo 10 do 20 metrov sm odbijali napad za napadom. Italijani so nas pozvali na predajo, češ da nam drugega ne preostane in da nam bodo preprečili vsak umik iz obroča. Odgovarjali smo jim s puškami, bombami in mitraljezi.

Priča večeru je prišlo Italijanom na pomoč še težko orožje. Jaz in moji trije tovariši (Andrej Volarič, mitraljezec — spremjevalec Jaka Avšiča in komandir čete s Huma Jaka) smo držali ključni položaj na Batogenci, od koder smo odbili vse italijanske napade. Komandant brigade Danilo Sorovič nam je neprenehoma prinašal ročne bombe in nas spodbujal, da moramo vzdržati do noči. Okrog 7. ure zvečer je nek italijanski kapetan skušal streliti našo borbenost in je kričal proti nam, da so prejeli težke minometalce, s katerimi nas bodo vse likvidirali. Njegove besede nas niso oplašile in smo še naprej odločno odbijali njihove napade do pozne noči.

Nenadoma se je začela skupina 50 Italijanov po drži približevati našim položajem na Batogenci. Bili smo v kritičnem položaju, iz katerega pa smo se rešili na povsem nenačaten način. Pri sebi smo namreč imeli avstrijsko granato, težko okrog 250 kg. K vžigalniku granate smo pritrtili vžigalno vrvjo zažgali in spustili vse skupaj po drži. Italijani so mislili, da se val proti njim kamen in niti niso poskušali poiskati učinkovitejšega kritja. Učinek eksplozije je bil strahovit, saj je obležalo na drži okrog 30 razmesarjenih Italijanov.

V celodnevni borbi so imeli Italijani nad 100 mrtvih in ranjenih, mi pa smo imeli 4 mrtve in 6 ranjenih. Jaz sem bil ob umiku težko ranjen. V levo nogo me je zadel rafal 18 strelov, hkrati me je ranila tudi ročna bomba. Komesar čete Andrej Volarič (»Martincov« iz vasi Svino pri Kobaridu) in mitraljezec Jaka Avšič sta padla. Samo komandir s Huma je preživel bitko brez posledic.

Ob nastopu noči se je naša brigada prebila iz obroča pod Rdečim Zobom in krenila skozi vas Krn v dolino, Prekoračili smo Sočo in se umaknili na Matajur.

V borbah s premočnim sovražnikom

Eden najstarejših partizanskih borcev kobarskega kota Ivan Likar—Sočan je napisal nekaj svojih spominov o bitkah z italijanskimi fašisti na kobarškem Stolu in na Krnu. V naslednjem objavlja mo nekaj odlomkov.

OBKOLJEVANJE PARTIZANOV JIH JE STALO

150 MRTVIH

Okrog 18. maja 1943 je Gradnikova brigada napadla na cesti Kobard Trnovo italijansko avtomobilsko kolono. Po končani akciji so se borce umaknili na Stol, kjer so zasedli položaje vzdolj celotnega slemena od Starijskega vrha do Huma. Na tem področju so se osredotočile ogromne italijanske vojaške sile, ki so prišle iz Gorice, Vidma in Predila. Z obkoljevalno akcijo so nameravali uničiti našo brigado.

Borce so se začele okrog 5. ure zjutraj v kobarskih klančih in so trajale do 10. ure zvečer. Italijani so imeli okrog 150 mrtvih in ranjenih, naše izgube pa so bile 3 mrtvi in 4 ranjeni.

Ponoči smo se prebili skozi sovražni obroč in se umaknili čez Sočo pri Zagri na Polovnik.

NA VSAKEGA PARTIZANA 60 SOVRAŽNIKOV

Okrog 15. julija 1943 je bila Gradnikova brigada na Pečinah na Sentviški planoti od tu pa se je pamaknila v vas Cadrg nad Tolminom. Na Pečinah je ostal samo bataljon z nalogom, da napade italijansko postojanko na Grahovem v Baški grapi. Iz Cadrga je brigada odšla pod Krn, kjer so nas že eno uro po prihodu iznenadili Italijani.

Tako po napadu smo zasedli višinske točke okrog Krna

Mi smo ostali v Boufariku do aprila 1945 in še potem odpotovali domov. Prišli smo na letališče Zemunik blizu Zadra. Tam sta bila takrat tudi oba naša letalska polka. Zopet sem se srečal s starimi tovariši, s katerimi smo se razšli v Benghasiju. Tam ni bilo več Kljusa, Popova, Jovanovića, Halamberga in Ankona, pogrešal pa sem še nekaj drugih. Borba za svobodo je terjala svoje žrtve.

Po končani vojni so naše »Afrikance« porazdelili na razna letališča širom Jugoslavije. Menda ni bilo letališča brez večje ali manjše skupine primorskih Slovencev. Lahko re-

Novo šolsko leto - nove skrbi za starše

Solske počitnice gredo h koncu. Marsikatera mati že težko čaka pričetka šole. Zgodnje vstajanje, redno odhajanje z doma, vsakodnevno opravljanje dolžnosti primaša v družino več reda, kot ga je bilo do sedaj, ko marsikateri otrok ni vedel, kam s časom, in je bil materi, ki ga ni znala pravilno zaposliti ali mu ni mogla nuditi pravilni počitni, vedno pod nogami. Več pa je takih, ki jih šola zelo skrbi.

Ne bomo govorili o materialnih skrbih, ki niso majhne, če moraš pred zimo primerno obuti in obleci za šolo več otrok. Veliko je še drugih skrbiv. Nevarnost slabih tovarišev, težko zmagovalje snovi in življenja napetosti radi preobremenjenosti, zdravstvena ogroženost in še kaj. V središču vsega pa stoji borba za ocene.

PRIPRAVA ZA ŠOLO

Prvo srečanje s šolo je tako važno, da se pogosto že takrat odloči, ali bo šola staršem v vedno večje breme, ali pa se bodo s svojimi šolarji in pozneje z dijaki mogli veseliti. Veliko nepopravljivega v vzgoji je že včasih ob prvem vstopu v šolo. Tudi izkušeni pedagogi to le

bo šola prevzela, sta pogosto kriva, da se mati oklepka šolarčka s preveč zaskrbljenostjo. Preveč mu po maga pri naloga, in pri učenju in ga navaja k nesamostojnosti. Mati prevzame vso skrbi za knjige, zveske in torbo in jemlje otroku veselje nad tem, da bi skrbel sam za svojo novo dragoceno lastnino. Nadležno ga izpravišuje v vseh podrobnostih v šoli: ali je znal vse, ali je dvignil zadostkrat roko, ali ga je tovariška posebej počivalila itd. Prepogoste izpravljanje in stalno nadzorstvo postane otroku nadležno. Tudi tisti otrok, ki ga je v začetku učenja veselilo, se bo branil s tem, da bo postal sčasoma — kot bo rekla mati — len. V podobno obrambno stanje, ki bi ga lahko imenovali lenobo, nebriznost ali odpor do šole, se bo zatekel otrok, od katerega smo zahtevali več, kot je zmogel.

TOŽBE STARŠEV — POSLEDICA NAPAČNEGA RAVNANJA

Na roditeljskem sestanku slišimo pogosto tožbo: »V prvem in v drugem razredu je bil skrben. Samo šolo je imel po glavi. Sedaj pa jo pobiše, če le more, takoj po kosišu in se potepa do večera.« Žakaj? Je krija slaba družba? Ali je kriv učitelj? Ali ni pa morda kriv tudi dom, ki preveč skrbi samo za dobre ocene?

Jasno je, da je v prvih razredih pomoči in opora staršev potrebna. Posebno otroci, ki teže dojemajo, naj vedo, da je ob njih nekdo, ki jim je pripravljen dobrohotno pomagati. Idealno bi bilo, da bi noben učenec ne rabil izven šole pomoči pri učenju. Pri prematrpanosti v razredih, pri preobilici snovi v višjih letnikih in še zaradi drugih vzrokov ostaja to zaenkrat le ideal.

Pomoč staršev ne sme biti vsiljiva, temveč po možnosti neopazna, taka, da otrok ne računa na njo. Neizprosn pa morajo biti starši pri navajanju k rednemu izvrsovanju domačih nalog. V navado naj preide otroku, da opravi svoje dolžnosti pred zabavo. Popuščanje bo otroku in staršem je v škodo. Učenje zvezcer, ko so v hiši že vsi trudni, je neprimerno in naporne. Pri razlagi in obnašanju do nerodnih šolarjev bodo starši ali starejši bratje teže potprežljivi. Skratka — nalogi, ki bi jo spočit učenec opravil zlahko in v redu, bo občutil zvezcer kot zoporno breme in občutek neprijetnosti se bo razširil na šolo sploh. Pri takšnem opravljanju dolžnosti odpade tudi glavnai podžig, ki vodi k napredku: zadovoljstvo z dobro opravljenim delom.

Dober zgid je najboljši vzgojni pomoček. Če vidi otrok, da opravlja oče in mati svoje delo vestno in radostno in je v njem s pravilno vzgojo zrasla zavest, da pričakuje skupnost od njega, malega državljanja, vestno fizičevanje solskih obveznosti, tako, kot pričakuje od njegovih staršev, da bodo vestno izvrševali svoj poklic, potem je otrok na dobrni poti, da postane človek na mestu, pa četudi ne primaš domov najboljših ocen.

Nič nismo govorili o starših, ki se začnejo brigati za svoje šolarje ali dijake še takrat, ko izvijejo, da ne bodo izdelali razreda. Vzgojitelji

žele, da taki starši bi šolo jemali bolj resno, a ob pravem času. Učni uspehi in napredovanja prav gotovo niso odvisni samo od nadarjenosti. Poleg neštetih okolnosti in lastnosti, kot so marljivost in vztrajnost, red v družini, dobra družba, telesno zdravje, radostna in sproščena mladost, ni na zadnjem mestu osnovni odnos do šole.

SOLA IN DOM

Kjer nismajo starši konstruktivnega in socialističnega odnosa do šole, ga tudi otroci ne bodo mogli imeti. Težko bo mogla vzgojiti šola svoje učence v tem smislu brez pomoči doma. Najteže ali pa celo brezuspešno bo vzgajanje tam, kjer dom sproti podira, kar šola gradi. Škoda, ki jo naredi razpoloženje v družini, kjer starši ne vidijo gozda radi dreves in kjer je na dnevnem redu nerganje, je prav v tem, da hromi otroku mladostna zdrava stremljenja, ki mu jih je znal vzbudit dober učitelj. Namesto da bi korakal s časom, se otrok trga, še predno se tega prav zaveda. Tudi starši, ki ne morejo razumeti novega časa, ki pa nočejo rušiti skladnega razvoja v zrelo osebnost, morajo razumeti nujnost vzporedne vzgoje. Uspehov, ki si jih želimo pri mladini, ne bomo dosegli vse dotlej, dokler ne bo med šolo in med domom tesnih in pristnih vez, ki bodo pomagale, da bodo naporji običek vzporedno, cilj pa bo obema isti. Edini si moramo biti v tem, da gre predvsem za človeka, in ne le za dobro redovanega učence ali dijaka.

M. Š.

Za vaše zdravje in lepoto

MASAŽA GLAVIE

Najuspešnejše sredstvo, s katerim bomo ohranili zdravo kožo na glavi in zdrave lase, je masaža. Z masažo dosežemo boljše kroženje krvi in dojavamo hranljive snovi v lase.

Za nego zdravih, premastnih ali suhih las velja pravilo: vsak večer krtačimo lase z močno krtačo pet minut in majmanj dve minuti masiramo lasišče.

Masažo vršimo na ta način, da las se razdelimo na majhne pramene in s palei dobro masiramo kožo v vseh smereh. Pri tem je dobro, da uporabljamo losione za kožo, ker jo le ti hrani. Če imamo premastne lase, zavijmo palec v svilen papir, ki ga večkrat menjam. Papir bo vpijal maščobo.

KAKO LASE UMIVAMO

Pred pranjem je priporočljivo, da lase namažemo z oljem, toda nikdar z vaselino ali briljantino. Najboljše je ricinovo olje. Ako namažemo glavo, pustimo najmanj pol ure, najbolje pa je, če ostane lasišče namazeno čez noč. Posebno dobro je to za presuho kožo na glavi, ki potem po pranju ne štrli in bolje drži pričesko.

Lase moramo vedno umivati v mehki vodi, najbolje v deževnici. Če te nimamo, vodo prekuhamo in ji dodamo boraška. Ne smemo pozabiti, da je koža na glavi prav tako občutljiva kot na ostalih delih telesa, n. pr. na obrazu, in zato ne smemo uporabljati za umivanje alkaličnih mil, ampak tekoče šamponi.

Če teh šamponov nimamo, vzemimo za umivanje otroško milo, ki ga nastrgamo in prekuhamo v vodi. Nikoli si las ne umivajmo direktno z milom, ker bomo njegove ostanke zelo težko izprali in lasje ne bodo imeli bleska, temveč bodo sivkasti, kot bi bili posuti s prahom.

Pripravljeno prekuhanilo milo ali šampon radelimo v dva dela in lase dvakrat namilimo. Potem jih dobro izplaknemo v mlačni vodi; ko jih

izpiramo zadnjikrat, naj bo voda skoraj mrzla. Dodajmo ji malo kisa ali limoninega soka. Lase susimo s toplo brisaco, nikoli pa odkritih direktno na soncu ali nad vročim štedilnikom. Ko so lasje suhi, jih masirajmo z losionom in nega bo popolna.

Dobro je, da olupljeno čebulo damo takoj v mrzlo vodo, ki zadrži v njej olje in preprečuje, da bi nas pekla. Če je čebula zelo močna, jo lupimo v mrzli vodi.

Kljuke in vrata včasih zelo škrpljejo. V ta namen nam bolje služi grafit kot olje. Zberemo grafit, ki nam ostane pri šiljenju svilčnikov, in ga nasujemo med dele, ki škrpeljejo. Zaradi pritiska vrat, se grafit zdobi in drži veliko več časa kot olje.

Grozdi bo ostal dolgo svež, če ga odrežemo s koščkom trte ter rezno ploskev zapečatimo. Nato ga obesimo v suh in hladen prostor.

Včasih se nam tudi kuhanje jedi pokvarijo, posebno ker toliko gospodinj pripravlja kisilo za prihodnji dan že zvezber. Zato skuhano jed dobro ohladite, kozico pokrijte in jo postavite v mrzlo vodo. Vse začimbe, kot gorčico, kis, limonov sok in podobno pa dodajte še drug dan.

Tri popoldanske obleke z različnimi vratnimi izrezmi in modernimi trički, trčinskim rokavom ali brez rokavov.

NAPAČNA POMOČ STARŠEV

Ne le za otroka, tudi za mater prehod iz predšolske v šolsko dobo ni lahek. Posebno pri prvem otroku se ji zdi, da ga bo izgubila in da ni več samo njen, posebno če je bil do takrat samo doma. Po eni strani skrb, da bo zašel v slabo družbo, po drugi pa podzavesten strah, da ji ga

za tako stresi in kaže jelek.

NASE žene

je ljudi, da vstopijo v oboroženo borbo proti okupatorju. Zaradi izredne zanesljivosti ji je tov. Bebler — Matevž kmalu poveril važno nalog: opravljal je kurirske posle

Milka Gregorić — Anica

med vipavskim področjem in glavnim štabom na Vogrskem. Direktive za njen delo ji je najprej dal tov. Lojze, kasneje pa tov. Bebler — Primož.

Novembra 1942 je Anica moralna v ilegalu, ker so jo izdali. Z njo je šel tudi njen brat Karel — Vlado, ki je bil obveščevalc in je padel decembra 1943. Toda Italijani so jo hoteli na vsak način prijeti in da bi se izognili hajki, se je zatekla na Vogrsko in kasneje v Kromberg pri Goriči. Po direktivi glavnega štaba je nato odšla v Brda, da bi tam organizirala zlasti mladino in žene za NOB. Pri izvrševanju dolžnosti je februarja 1943 padla v italijansko zasedo pri Medani. Z njo je bil tudi tov. Vitez Ludvik — Slavko, eden glavnih organizatorjev narodno-ovsobodilnega gibanja v Brdih, in da bi mu omogočila beg, je Anica obrnila vso pozornost pregašnjalcem nase. Tako so jo Italijani ranili in ujeli.

Na karabinjerski postaji v Medani, kamor so jo peljali, so jo puстили ranjeno vso noč brez zdravniške pomoči. Zasiševali so jo, pretepali in mučili. Toda Anica je ostala trdna, izdala ni ničesar. Zaradi velike izgube krvi pa je bila tako slaba, da so jo preprejali v goriško bolnico, kjer je bila pod policijskim nadzorstvom. Terenski aktivisti so organizirali akcijo, da bi jo rešili iz okupatorjevih kremljev, toda bili so izdani in akcija se je ponosrečila. Ko so jo prepeljali iz Goriče v Krmin, so jo poskušali rešiti tovariši iz III. briskega bataljona, pa jih primav takoj ni uspelo. Ko si je nekoliko opomoglo, so jo prepeljali v goriške zapore, kamor so prišli ponjo Colottijevi agenti in jo odpeljali v Trst. V tisti dnevi je Anica spoznala vse zverstvo fašističnih mučiteljev. Colottijevi rabili so z najhujšimi mukami hoteli izsiliti iz nje priznanje. Prepričani so bili, da jo bodo te grozote strle, a so se zmotili, Anica je vzdržala in molčala. S težkimi notranjimi poškodbami, vso podpluto od udarcev, so zaprli brez zdravniške pomoči v samico, kjer je ostala 10 dni. V zaporih je Anica ostala do razpada fašistične Italije.

Iz zaporov se je vrnila domov, v Prvino, kjer je zopet začela s terenskim delom. Bila je tajnica NOO in članica okrajnega komiteja KP za Vogersko.

Leta 1944 so jo odlikovali v Cerknem z znakom hrabrosti II. stopnje in pozneje je dobila še red zasluga za narod in red bratstva in edinstva II. stopnje.

Danes živi Anica v Kopru. Nameščena je v Mestni knjižnici in je še vedno tih, skromen, toda veder človek, ki nikoli ne sili v ospredje.

jl

**Čuvajmo
pridobitve NOB!**

TELESNA VŽGOJA

Jugoslavija neuradni svetovni prvak v vaterpolu

Prejšnji teden se je v Nimvegu na Nizozemskem zaključil turnir v vaterpolu za »Pokal Italije«, katerga so se udeležile vse najmočnejše države na svetu v tej športni panozi. Zaradi tega je turnir veljal za revanž za olimpiado in so ga proglašili za neuradno svetovno prvenstvo.

Med sodelujočimi je bila Madžarska, olimpijski prvak moštvo Nizozemske in Italije ter jugoslovansko moštvo. Uradni favoriti so bili Madžari, toda tokrat so jih naši vaterpolisti presenetili in proti njim tesno zmagali. Ta je bil največji doseg našega vaterpolja. Saj je Jugoslavija bila edina država, ki je na turnirju zmagala proti vsem nasprotnikom in si zaslужeno s polnim številom točk osvojila prvenstvo.

DRŽAVNO KOLESARSKO PRVENSTVO BO NA DIRKI »OD TRIGLAVA DO JADRANA«

Predstavniki kolesarskih zvez Slovenije, Hrvatske in Srbije, spoznamo z predsednikom KSJ so predlagali, naj bi se državno kolesarsko prvenstvo, ki je bilo razveljavljeno zaradi znanih nepravilnosti, vršilo na dirki »Od Triglava do Jadrana«, ki se bo pod pokroviteljstvom našega lista vršila 19. in 20. septembra v dveh etapah: 1. etapa: Bovec — Gorica — Vipava — Postojna, 2. etapa: (1. poletapa): Postojna — Koper, (2. poletapa): Koper — Portorož na kronometer.

Vse izgleda, da bo KSJ dirko res proglašila za državno prvenstvo, saj bo po dirki po Hrvatski in Sloveniji največja letošnja kolesarska prireditev v naši državi.

Do danes so že zagotovili sodelovanje najboljši kolesarji Srbije in Hrvatske s Petrovičem in Ročičem na čelu. Nastopila bo celotna ekipa ljubljanskega Odreda z Vidalijem, Grazerjem, Polakom in Blažunom. Ne bomo manjkali tudi kolesarji koprskega Proleterja v sestavi Dela Santa, Apollonia, Lonzarič, Braj-

»Morda,« je dejal z neprijaznim glasom.

»Poslušaj me, Charli,« sem mu rekla nežno, »si bil na univerzi med prvimi? Atlet? Priljubljen pri ženskah? Si z luhkoto napredoval?«

Stisnil je zobe in dejal: »Da.«

»Tem sanjam moraš napraviti konec,« sem rekla odločno. Saj vidiš to, kajne?«

Bila sem zaskrbljena.

»Nisi nikoli poskusil vsaj s spalnimi praški?«

Odkimal je.

»Zakaj ne?«

»Ne vem,« je jezno odgovoril. Nikdar nisem pomisil na to.«

»Morda pa sanje ne želi preprečiti,« sem dejala, toda ni mi odgovoril.

»Daj, poskusi.« Pogledala sem na uro. »Čas je. Zamudil boš službo.«

Ze mesec dni jemlje Charli spalne praške in jaz pazim na to, da ne pozabi. Vsako jutro ga vprašam, če so sanje prenehale, in že teden dni mi odgovarja z »da.«

Neko jutro, ko je Charli že odšel, sem sedla k oknu in brala časopis. Nenadoma naletim na Charljevo fotografijo, pod katero je stal: »Smrtna nesreča.« Časopis mi je padel iz rok, toda rekla sem si, da moram ostati mirna ter se prepričati, če je res. Lasje so bili isti, prav tako počesani na prečo. Obraz popolnoma isti. Bila sem tako prestrašena, da mi ni prišlo na misel, da bi prebrala ime. Iz grla se mi je izvil na pol blazen krik in sosedje so prihiteli v sobo. Zamislite se v moj položaj. Deset minut po tem, ko je moč odšel z doma, zveš, da je mrtev. Bila sem do kraja izčrpana. Dali so mi časopis. Nad fotografijo sem prebrala ime: Carmondy de Edward V. — mešetar z državnimi papirji, imenje njegove žene — Mary. Cutila sem, da je blaznim, kajti vsi podatki so se ujemali s Charljevimi sanjami.

Se nikoli nisem bila tako preplarena. Toda zdaj je zopet vse dobro. Zvečer, preden greva spat, se z možem pogovarjava in odgovarja mi brez obotavljanja na vsa mogoča vprašanja, le o Carmondyu noče ničesar slišati.

Bilo je samo naključje. Nekdo, ki mu je bilo ime Carmondy, je bil do pičice podoben Charliju in temu se je pripetila smrtna nesreča. Zdi se, da Charli ničesar ne pogreša. Sveda spi dobro — sedaj že brez spalnih praškov — in sanje ga več ne mučijo. Vso noč se niti ne gane, nasprotno pa je prej še v sanjah živel.

Rekla sem mu, da sedaj spi, kot da je mrtev. Ni mi niti odgovoril.

Priprave za proslavo na Okroglici mi ne dajo miru in venomer kolovratim od Kopra do Gorice skozi Tolmin pa tja do bovskega vhoda v pravljico Trento, pa spet nazaj skozi Kobarid noter v Ajdovščino in Vipavo v ljubo domačo Istro. Brada mi neznansko hitro raste in je še obriti ne utegnem, ker moram večkrat na dan krapati in »pumpati« pošvedrano kolo. Med Bovcem in Kobaridom me je zalotil ob cesti pri tem opravilu miličnik in zahteval, naj se mu »uradno« predstavim, kajti sta vzbudila moja brada in pošvedrani jekleni konjicek v očesu postave sum. Pokazal sem pariprej in je tovarši na glas ugotovil, da sem na sliki veliko mikavnejši kakor v resnicu. Opozarnjam na to službeno ugotovitev natakarico Milko v Ajdovščini, ki me je zafarknila, ko sem jo vprašal, če bi šla z menoj na Okroglico, da bi se z menoj ne upala srečati niti na samem, kaj šele, da bi se pokazala pred tolkimi ljudmi v moji družbi. Za mojo kavalirsko ponudbo me je kaznovala s postrekom piva, ki ga je nastregla na krožnik pri natakarji (tej specjaliteti pravijo ponekod »hanzki«), brizgnila v časo zaradi formalnosti še malo pene iz pipe in trdo postavila ta pivski čudež pred mene. Vse do Sežane se mi je prdo pehao po prisopihal k »Mohorčiču«, kjer so tej pijači. Z izbuljenimi očmi sem mi postregli s tako odličnim brijevkom, da sem takoj dobil appetit in šel pobrat v kuhinjo, kaj bi mi lahko dali za pod zob. Pri tem sem se nehote zagledal v zbor kačkih milijon muh, ki so krvoleno navalile na pol obrano kost pršuta, ki je vdano počivala na kuhinjski mizi blizu štedilnika. Spet se mi je pehnilo po ajdovskem pivu in pri-

nik in Miklavčič. Slednji bo prvič nastopil med senzorji.

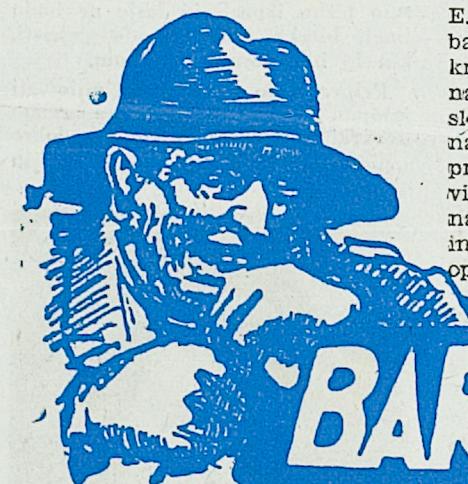
V prihodnji številkah našega lista bomo prideli objavljati seznam prijavljencev.

RADIO JUGOSLOVANSKE CONE TRSTA

Najvažnejši programi
od 29. VIII. do 4. IX. 1953

SOBOTA, 29. VIII.: 14.30: Žena

in dom; 17.30: S pesmijo in plesom po Jugoslaviji; F. Chopin: Sonata za čelo in klavir; 21.00: Z mikrofonom po Primorski; 22.00: Nekoliko vrednine ob zaključku tedna. NEDELJA, 30. VIII.: 8.15: Slov. narodne; 8.30: Za naše kmetovalce; 9.00: Mladinska oddaja: Mi pionirji smo iz Primorja ter pogovor s pionirji; 16.15: Organizacijske vesti za partizanski zbor na Okroglici; 16.45: Radijski festival primorskih in tržaških pevskih zborov; Tekmovanje (IX. oddaja); 18.15: Jurina in Franina. PONEDELJEK, 31. VIII.: 14.30: Primorska v plamenih; 18.15: Smetana: Vltava; 18.30: Priljubljene melodije. TOREK, 1. IX.: 14.30: Kulturni razgledi; 14.40: Samospo-ve Dvoraka in Rahmannova poje mezzosopranistka Sonja Draksler, pri klavirju E. Ambrožet; 17.30: S pesmijo in plesom po Jugoslaviji; 18.15: Hawajske, ciganske in ginejske melodije; 20.00: G. Verdi: »Trubadur« (I. in II. dejanje). SREDA, 2. IX.: 14.30: Partizanski dnevni ter org. vesti za partizanski zbor na Okroglici; 14.40: Smetana: Češki plesi za klavir; 18.15: Ljudske pesmi raznih narodov; 18.45: Beethoven: Ciklus pesmi, poje tenorist Stjepan Sajfar, pri klavirju E. Ambrožet; 20.00: G. Verdi »Trubadur« (III. in IV. dejanje); 21.00: S knjižne police: F. Bevk: »Spomini na primorske borbe«; 21.30: Lahka slovenska glasba; 22.00: Plešite z nami. CETRTEK, 3. IX.: 14.30: S prekomorskimi brigadami v domovino; 14.40: Ljadow: Osem ruskih narodnih pesmi; 17.30: S pesmijo in plesom po Jugoslaviji; 18.15: Iz opere v operi. I

BARBA VANC PRAVI...

priči me je lakota minila. Tolikokrat slisim in berem o »gostinski mrežki«. Redkokje pa sem v naših gostinskih lokalih opazil v mušji sezoni tisto tanko mrežico, s katero pri nas doma zavarujemo jedila pred mušjo okužbo.

Sicer pa Sežancem vsa čast! Po vsod so nalepili parole, ki opozarjajo na proslavo na Okroglici in na veliki pomen bližajočega se praznika. Tudi ogrodja mogočnih slavolokov so na več mestih že postavili. Na Vipavskem nisem še niti tega opazil. In prav tam so se pred desetimi leti dogajale velike reči. So Vipavci na to pozabili? Potem naj bi se vsaj spomnili tistih časov, ko so fašisti mazali njihove domove s svojimi napihnjeniimi parolami. Marsikje jih svobodni Vipavci še do danes niso postrgali s svojih domov.

Tam blizu je Okroglica. Ceprav je lilo kakor iz škafa, sem jo vendarle mahnil tja, da bi videl, kako se ta čedni kotiček naše zemlje pravljajo na sprejem ljudskih množic. Ceste so že kar lepo urejene in polvaljane. Le drogove za električno napeljavo so preplito postavili in se nagnili globoko nad cesto. Paviljone gradijo z veliko nagliko, tudi tribuna za govornike in odlične goste takisto že stoji. Vstrič nje pa ogromen oder za pevske zbrane. Strokovnjaki pravijo, da ta oder ni prav postavljen in da bi moral biti drugače obrnjen. Jaz se na take reči ne raztrem. Komur ni prav obrnjen, pa naj ga drugače zasuče! Prav je, da napeljujejo na slavnosti prostor tudi vodovod, zakaj že? Bo huda, če ne bo deževalo. Pohvalili so vse delovne brigade, ki delajo na teh prizupah, koprsko pa še posebej. Baje so si Koprtani in Solanci skočili nekoliko v lase zavo-

RADIO · OGLASI · OBJAVE

KMETIJSKA SOLA LOZE PRI VIPAVI

Pričetek pouka bo 10. septembra. Točnejša navodila so na šolski razglasni deski. Ravnateljstvo *

Ravnateljstvo gimnazije v Kopru sporoča dijakom in njihovim staršem, da bodo popravni izpit, sprejemni izpit za višjo gimnazijo in matura ob 1. do 9. IX. Prošnje za izpite je treba vložiti do 1. IX. Podrobnejši razpored bo na oglasni deski gimnazije. Ravnateljstvo *

Dijaški dom v Kopru obvešča vse dijake, ki so vložili prošnje za sprejem v dom, da so sprejeti, v kolikor niso že prejeli pismene odklinitve. Vzdrževalnina je za šolsko leto 1953/54 povisana na 5.000 din in se bo morala plačevati vnaprej. *

APOLLONIO Marjan, roj. 15. VIII. 1920 v Bertokih, istotam stanuječ štev. 40, je izgubil osebno legitimacijo, izdano od obč. LO Kopoperkolica, in jo razglaša za neveljavno. *

Selič Cvetana, roj. 12. IV. 1925. leta v Ljubljani, sedaj stanuječ v Piranu ul. Fornača 15, je izgubila osebno izkaznico št. 37089/26989, izdano od ljudskega odbora Mestne občine Piran, in jo razglaša za neveljavno. *

Zbori primorskih partizanskih brigad

Gradnikova brigada se bo zbrala v Vipavi. Isteč dne bo imel tamkajšnji občinski odbor svečano sejo, na kateri bo proglašil 18. aprila za občinski praznik v spomin na prvo italijansko ofenzivo proti 60 partizanom na Nanosu leta 1912. Tu bo pel zbor lesno-industrijskega podjetja iz Ajdovščine in igrala godba na pihala garnizona JLA iz Vipave. Kot bivši komandant te brigade pa bo govoril Martin Greif-Rudi.

II. brigada VDV bo imela istega dne svoj zbor na Lokyah, topniška brigada pa na Predmejni nad Ajdovščino, kjer so ustavili prvo topniško partizansko enoto IX. korpusa. Tu bo govoril njen nekdanji komandant in sedaj podpolkovnik JLA Škrjanč. Boreci Gregorčeve brigade se bodo zbrali na Vrhovljah pri Kojskem v Brdih. Zbor in sloves-

nost, pri katerih bodo sodelovali godba na pihala tovarne Anhovo ter kulturno prosvetna društva, bo na prostoru, kjer so nedavno odkrili spominsko ploščo brigadi Simonu Gregorčiču.

Na Dolinci v Idriji pa se bodo 30. avgusta zbrali boreci Vojkove brigade, kamor bodo prišle tudi partizanske patrule iz vsega tolminskega okraja. Nato bodo še enote bivših partizanov na Titov trg v Idriji, kjer bodo prisostvavale odkritju spomenika borecem. Tu bo govoril tudi dr. Aleš Bebler, državni podčastnik za zunanje zadeve. Po svečanosti bodo partizanske patrule obiskale družine padlih tovarisev.

Bazoviška brigada pa bo imela tega dne svoje zborni mesto v Branici. Hišo Kantetove mame, ki še nosi pasledice vojne, zdaj stari boreci-patizani obnavljajo, tako da bo do tega svečinatega dneva popolnoma prenovljena in opremljena z elektriko.

30. avgusta se bodo v Postojni zbrali tudi boreci prekomorskih brigad. Doslej se je prijavilo za primorski praznik 3200 bivših borev prekomorskih brigad s Primorskimi, od tega 430 iz sežanskega okraja, 400 iz koprskega, 760 iz tolminskega, 600 iz postojnskega ter 600 iz goriškega okraja. Prireditve pa se bodo udeležili tudi prekomorci iz Ljubljane in drugih krajev Slovenije. Na zboru v Postojni bodo prekomorci sodelovali pri odkritju spomenika padlim partizanom na mestnem trgu, nato pa bodo imeli zborovanje. *

BORCI XVIII. SNOU-NOV BAZOVISKE BRIGADE BODO ZBOROVANI V GORNJI BRANICI

Štab XVIII. SNOU-NOV Bazoviške brigade skupno z občinskimi odborom ZB Štanjel organizira dne 30. avgusta 1953 ob 14. uri zbor vseh borev Bazoviške brigade v Gornji Branici pri Štanjelu. Na tem zboru bo govoril rezervni oficir JLA major tov. Lavrenčič Stane. Ob tej prilikai bodo odkrili spominsko ploščo na hiši Kantetovih v spomin na prvo srečanje vaščanov s partizani dne 28. avgusta 1941.

V bližini Gornje Branice je takrat taborila prva partizanska deta na Primorskem pod vodstvom komandanta Dolgan Ervina.

Toj Dolgan Ervin bo na tem zboru odkril spominsko ploščo in govoril zbrani množici. Na tej proslavi bodo nastopili tudi pevski zbori iz Štjaka, Štanjela in Sežane.

Po odprtju spominske plošče bo nastopila igralska skupina IX. korpusa NOV z zelo lepim sporedom. Zvezčar pa bo splošno ljudsko razjemanje od dobrí vipavski kapljic.

UREJENI UREDNIŠKI ODBOR — Odgovorni urednik Milko Stolfa — Tiskarska »Jadran« v Kopru Letna naročna 500 din, polletna 250 in četrletna 130 din.